

KURDISTAN PRESS

ROJNAMEYA 15 ROJÎN • 15 GÜNLÜK GAZETE

PRICE
BIHA • FİYAT
2.5 DM
10 Skr
3 G
2.5 Sfr
1 £
1.5 \$

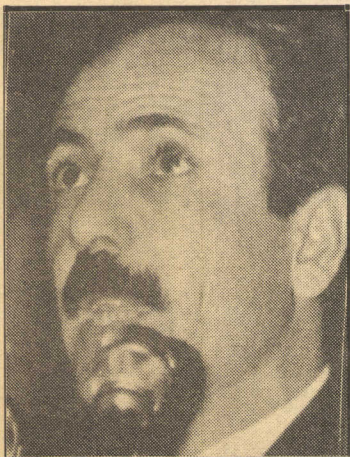
•Tel; [46] Ø8-29 83 32

•Telex; 131 42

•Telefax; Ø8-29 50 56

“KÜRT” SÖZCÜĞÜNE TEPKİLER

KÜRT SORUNU TBMM'DE

- SHP İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Eren; “Kürt sorunu bütün yanlarıyla ele alınarak, gerçekçi çözüm önerileri üreterek, sorunu tüm detaylarıyla tartışmak gerekir.” dedi.
- M. Ali Eren, TBMM’de kavgalı tartışmalara, basında sansasyona, politik çevrelerde tartışmalara neden olan konuşmasını tekzip etti!!
- 60 yıllık TC tarihinde anti-Kürt, anti-Komünist resmi ideolojinin etkileri, “TC’nin uzun vadeli çıkarlarını ve istikrarını” düşünen “aklı selim” devlet adamlarına ve işbirlikçilerine rağmen, kolay kolay değişeceğe benzemiyor...

Sayfa 4

KÜRT HALKI BİR DOSTUNU YİTİRDİ!

B. Heinrich vefat etti!

- Alman Yeşiller Milletvekili, Avrupa Parlamentosu üyesi Brigitte Heinrich 29.12.1987 tarihinde, 46 yaşında Frankfurt’taki evinde öldü.
- B. Heinrich, bütün ezilen halklar gibi, Kürt halkıyla da dayanışma örnekleri vermişti.

Sayfa 3

ZINDANA DIYARBEKRÊ BÎR MEKE!

□ Meha Çile di cehnema Diyarbekrê de hê jî bi xwîn û xayîntir e. Ev têkoşîna wê di dîrokê de bi navê BERXWEDANA 4 Ê ÇILEYÊ bê bir anîn. Têkoşîneke gelek giran e. Li pişt xwe mirî, birîndar hiştiye...

□ Du rojan beriya roja, ku hatibû tesbîtkirin, ango di 4ê Çileyê 1984 an de Îdara girtîgehê dest bi lêxistina girtiyan kir. Bi vî awayî berxwedan destpêkir...

Rûpel 8-9

Mehdi Zana'ya ÖZGÜRLÜK

□ Avrupa Parlamentosu'nun 21 Ocak günü Strasburg'da yapılan toplantısında Mehdi Zana'nın serbest bırakılması doğrultusunda karar alındı.

□ M. Zana'nın Belediye Başkan'ı olduğu dönemde yaptığı tüm işlemler dava konusu ediliyor!

Sayfa 2

SIIRT İZLENİMLERİ

“Jandarma bizi perişan etti..”

□ Kuzey Kürdistan'a girince yol boyunca sık sık rastlanan karakollarla, jandarmalarla ve silahlı korucularla savaş hali görüntüsü açık bir şekilde göze çarpıyor. Kırsal kesimde daha yoğun olan bu görüntü, kent merkezlerinde nispeten daha yumuşak bir hal alıyor...

Sayfa 5

Siirt il merkezinden bir görüntü

Foto; ANK

Resamekî jêhatî M. Mihemed Elî

□ Kurdistan Pres li gel Mithat Mihemed Elî, li Stockholmê di pêşangehê wî de axaft. Hunermend dibêje; Em çî bikin, ji ber ku em kurd in şansê me qasê hunermendên Ewropî nê.

Rûpel 13

Mehabad 1946

Rûpel / Sayfa 10

- L. Robert; KÜRTLER İÇİN SEÇENEKSİZ SEÇİM
- Muzaffer Oruçoğlu; İSPİYONCU VE ZINDAN
- Fendî; YA SITAR
- Kazım Baba; ULUSAL CEPHE

Kürdistan'da karşı devrim SİLAHLANDIRILIYOR

□ Olağanüstü Bölge Hal Valiliği tarafından oluşturulan bürolarca silah isteyene silah, silahını getirenlere ruhsat verilmesi işlemlerine başlandı.

□ H. Kozakçioğlu; “Devlet bu bölgede yaşayan vatandaşlarıma o kadar güveniyorum ki, silah taşıma izni ve ruhsatı vermekte mahsur görmüyorum...” diyor.

Sayfa 4

DIYARBAKIR ESKİ BELEDİYE BAŞKANI'NIN 27 YILLIK CEZASI ONAYLANDI!

Mehdi Zana'ya özgürlük!!

Mehdi ZANA, annesi, Eşi ve çocukları ile (Mayıs 1986)

ANK•Diyarbakir
Mehdi Zana'nın serbest bırakılması için çeşitli uluslararası kuruluşların yürüttüğü kampanyalar devam ediyor. Bu doğrultuda uluslararası kuruluşlardan Mehdi Zana'yı destekleyen, serbest bırakılmasını isteyen değişik karar-

larlar çıkıyor.

Son olarak Avrupa Parlamentosu'nun 21 Ocak günü Strasburg'da yapılan oturumunda Türkiye'deki insan hakları sorunu ile ilgili bazı diğer kararların yanında, hiç bir şiddet eylemine karışmamış olan Diyarbakir eski Be-

lediye Başkanı Mehdi ZANA'nın da serbest bırakılması doğrultusunda karar alındı. Avrupa parlamentosunun konuyla ilgili oylama öncesinde Sosyals Milletvekilleri söz alarak, halen 154 idam cezasının infaz esnasında olması ve Mehdi Zana'nın 32 yıl hapse

mahkum edilmesi konularını tartıştılar.

Ancak bütün bu kampanyalara karşın, Mehdi Zana hakkında onaylanan 27 yıllık hapis cezasıyla yetinmeyen Türk devleti, yeni yeni davalar açıyor.

Mehdi Zana'nın Diyarbakir Belediyesi Başkanı olduğu dönemde

yaptığı tüm tasarruflar ayrı ayrı dava konusu yapıyor. Açılan yeni davalara dayanak olarak hazırlanan düzmece tutanaklar, işbirlikçi-ajan kişilerin yalan beyanlarına dayandırılmakta.

Çoğu kez duruşmalara Avukatsız katılan Mehdi Zana, yaptığı mantıklı savunmalarla hakkındaki iddiaların gülünçlüğüne ortaya koyarak, kendisinin bir tezgahla karşı karşıya olduğunu deşifre ediyor. Ancak mahkemelerin peşin yargılı olmasından dolayı aleyhte kararların çıkacağı açık.

Mehdi Zana bu tür davalardan birinin duruşmasında, mahkemenin peşin kararlılığını belirledikten sonra; "sizin benim hakkımdaki düşünceleriniz, kararlarınız önemli değil. Beni ilgilendiren; dostlarımdan görüşü ve destekleridir. Beni ayakta tutan da bu destekler..." dedi.

Mehdi Zana'nın vekilliğini üstlenen Avukatların çok basit nedenlerle bazı duruşma-

lara katılmaması, diğer demokrat avukatların da üzerlerine düşen görevi yapmamaları, yurtsever-demokrat çevrede tartışılıyor.

Mehdi Zana'nın mahkeme önünde koyduğu tavırlar uyarıcı oldu. Avukat Serhat Bucak'ın girişimiyle bazı avukatların Mehdi Zana'nın davalarına ilgi göstermeye karar verdikleri söylenmekte. Ayrıca Mehdi Zana'nın duruşmalarına halkın yoğun biçimde katılması, devlet güçleri tarafından ilgiyle izleniyor.

Açıklama

□ Sayın okuyucular, geçen sayımızda bu sayfada "Düşüncelerimiz" başlığı altında yayınlanan yazının türkçesinde dizgi hatası sonucu bir paragraf (sondan 3.) eksik basılmıştır. Paragraf şöyledir: "Türk devletine hiç bir biçimde güven duymamız mümkün değildir. Hiç bir şey bütün gözenciklerimizden halkımızın kan ve gözyaşı akan bu sefil devleti mazur görmemizi gerektirmez. TC devletine ve onun Kürdistan'da sürdürdüğü vahşi sömürge politikasına karşı sürdürdüğümüz mücadelede tereddüt geçirmemiz mümkün değildir."

CEPHE

□ Altını defalarca ve kalınca çizdik: Cephe sorunu Kürt hareketinin başlıca sorunlarından biridir ve bu başlıca sorunların en önemlisidir.

Güney Kürdistan'da sürdürülen cephe çalışmalarını bu nedenle yakından izledik. Destekledik. Peşmergenin birleşik bir siyasi ve askeri merkeze kavuşmasının önemine ve değerine işaret ettik.

Birleşik bir siyasi ve askeri merkeze kavuşmak, Kuzey Kürdistan için de gerekli ve zorunludur. Ancak, Kuzey Kürdistan'daki politik güçlerin mevcut durumları ile ulusal kurtuluş cephesinin ayak basacağı maddi bir zemine yakın oldukları iddia edilemez... Buna 7 yıllık muhaceretin yarattığı bölünüp, parçalanmaları, ideoloji ve politikada uğranılan tahribatları ve ülke gerçeklerinden hızla kopmayı da eklemek gerekir.

Öte yandan "parti" ve "güç birliği" kavramlarının hurdaya çıkarıldığı da biliniyor. İki kişilik partiler, imzacı örgütlerle gününbirlik çıkarlar uğruna kurulup, kavga ve döğüşle dağıtılan güç birliklerinin traji-komik anıları henüz tazedir.

Arkasında olumlu bir miras taşımayan Kuzey Kürdistan'daki politik güçler, gününbirlik çıkarlar uğruna imzacı örgütlerle cephe silahını da hurdaya çıkarırlarsa, kuşkusuz politik ömürlerinin son politik suçunu da işlemiş olacaklardır.

Umarız bunun tersi olur..

Umarız cephe, örgütlerin üye sayılarına denk düşen delegelerin katılımı ile oluşan bir kongrede kendisine meşru bir temel bulur.

Ve umarız, cephe ayaklarını ülke zeminine basar.

- Ç. R. K. W. O. ? ? ?

ENİ

□ Me di bin gotina enî de çend caran xetên stûr kişand; pirsra eni pirsêkî girîng ya tevgera Kurd û pirsêkî wê ya bingehîn e.

Ji ber vê yekê, me xebatên awakirina enî li Kurdistana Başûr ji nêzîk ve teqîb kir û piştgiya xebata enî kir. Me bala we li ser girîngî û hêjayiya gihastina hêzên pêşmerge di navendiyeke leşkerî û siyasî de kişand.

Wek tê zanîn pêwistiya gihastina Navendiyeke siyasî û leşkerî ji bo Kurdistana Bakûr jî heye. Lê mixabin, mirov nikare bêje, ku rewşa hêzên politik yên Kurdistana Bakûr ji zemîna maddî ya Eniya Rizgariya Netewî re dest dide. Ji bilî vê, divê mirov cûdabûn û belavbûnên mihacirtiya 7 salan û siyaset û ideoloji ku texrib bûne û jî dîr ketina rastiya welat jî bîne ziman.

Ji aliyê din tê zanîn, ku gotinên "partî" û "hevkarî" jî hatine xurde kirin. Bi partiyên kubi du kesan pêk tê, bi rêxistinên, ku tenê imze diavêjin, ji bo berjewendiyên rojane derxistina teşqeleyan, belavkirina hevkarîyan, encamên traji komediya yekîtiyê ye, ku ev jî hê di bîra me de ye.

Ew hêzên siyasî yên Kurdistana Bakûr, ku li pey xwe mîratekî hêja nehiştine, wê ji ber berjewendiyên rojane bi grubên xwedî imze re ger çekê enî jî bilewitînin, wê emrê xwe de sucên xwe yê siyasî ya dawî jî bikin.

Em hêvî dikin, ku ev nebe..

Em hêvî dikin, ku enî bi beşdarbûna nûnerên rêxistinên, ku li gor hejmara endamên wan di kongrekî de ji xwe re bingehêkî meşru bibîne.

Û em hêvî dikin, ku enî di axa welat de aj bide.

KÜRT HALKI GERÇEK BİR DOSTUNU KAYBETTİ!

B. Heinrich vefat etti!

her zaman da polis takibi altında oldu. Kimi kez de yaptığı eylemler nedeniyle Alman hapishanelerinde yattı. Ama onu bu cezaevleri de yıldırmadı. O, ne demok-ratlığından ne de enternasyonalist ideallerinden taviz verdi.

Cezaevinden çıkar çıkmaz, gazeteci olarak çalışırken de, her zaman ezilen ulusların durumlarıyla ilgilendi. Onların durumlarını bütün dünyaya anlatmaya çalıştı. Onların sesi oldu. Avrupa Parlamentosu amaçları için bir imkandı. Avrupa Parlamentosunda oluşu, dünyadaki kurtuluş savaşları için bütün dünyaya seslenme ve bütün demokratları, enternasyonalistleri bu savaşlarla dayanışmaya çağırma imkanı veriyordu.

Brigitte, bu yüzden Yeşiller'in parlamentoya girme teklifini kabul edip 1985'te adaylığını koydu. Ondan sonra parlamentoda bir çok kurtuluş örgütünün sözcüsü oldu. Euskadi'nin ulusal kurtuluş mücadelesi, Avrupa ülkeleri ile ırkçı Güney Afrika arasındaki işbirliği, 80'lerin Türkiye'sinde kayıplar gibi olayları Brigitte, iktidar partilerinin bu konulardaki "gizli consensus"unu delip, gündeme getirdi.

Brigitte, Haziran 87'de Kürdistan Press ile yaptığı bir görüşme-de özgürlükleri ve bağımsızlıkları için savaşan Kürt'lerle dayanışma örneği verdi. Bu röportajında Brigitte şöyle diyordu; "Kürt devrimi bağımsız bir Kürdistan demektir. Ki, bu da küçük bir halkın dev devletlere karşı başarı kazanması anlamına gelir..."

1-30 Haziran 1987 tarihlerinde Kuzey Kürdistan'da yapılan ve 5.000 NATO askerinin katıldığı, "Auerora Express" tabirli bir denizle, Avukat Rusen Arslan ile birlikte Bonn'da düzenlediği basın toplantısında; Brigitte, bu tat-

bikatin bölge halkına karşı amaçlarını, bütün dünyaya duyurmaya çalıştı. Kürdistan'ın durumunu ve Kürt halkına ve onun haklı mücadelesine karşı geliştirilen stratejileri Avrupa Parlamentosu'nda açıkladı.

Ölümü, bir boşluk bıraktı. Bu boşluk sadece kişisel anlamda bir boşluk değil. Çünkü, Avrupa Parlamentosu o kadar demokratik bir kuruluş değil. Sadece tek tek kişiler nedeniyle, orada ezilen ulusların durumu, insan hakları ihlalleri gündeme gelebiliyor. Orada büyük çoğunluğun istediği şu andaki statükoyu korumaktır.

Brigitte Heinrich öldü. Arkadaşları, Alman yoldaşları, ezilen uluslar büyük bir dost ve yoldaşlarını kaybettiler. Ama onun ölümü her kes için, onun yürüdüğü yoldan devam etmeğe bir davet idi. Onun için de cenaze töreninde, Brigitte ile vedalaşmakla yetinmedi. "Brigitte, seni mücadelemizde yaşatacağız" törende bir çok konuşmacının son cümlesiydi.

Bu sözler, onun amaçlarını ve bu amaçlar için mücadele etmek gerektiğini söylüyordu. Almanya'da siyasi mülteci olarak bulunan Kürşat İstanbullu, Türk ve Kürt demokratları için öneminden söz edip "göz yaşlarımızı tutmalıyız" dedi. "Onun da gitmek istediği yol çok uzundu. Eğer, biz de bu yolda devam edebilirsek sömürsüz ve özgür bir dünya kurabilirsek, göz yaşlarımızı tutmamızın da bir anlamı olur."

Güney Afrika'nın kurtuluş örgütü, (ANC), Eus-

kadi'nin Heri Batasuna Partisi, El Salvador FMLN'nin, Almanya'ya mülteci olarak gelmiş, İran'lı ve Perulu arkadaşlar konuşmalarıyla Birigitte ile dayanışma törenine katıldılar.

Çok sayıda ; mesajlar arasında İran'lı öğrenci örgütü CCISNU, Alman yazarlar ve parlamenterlerin, Kürdistan Press'in ve Rızgari'nin mesajları da yer alıyordu.

Avrupa Parlamentosundaki Yeşiller grubundan,arkadaşı Herman Verbeek, "Bugünkü dünyamızda aslında değil ölüm, hayat istisna sayılır. Bu nedenle esas mücadele insan olmak içindir. Biri gitti ve bu mücadeleyi verdi" dedi.

Gerçek, bütün ezilen halkların mücadelesinin insanca yaşamak olduğunu gösteriyor. İşte, bu mücadelede de bizler bir dostu kaybettik.

R. Tilman/Frankfurt

□□Avrupa Parlamentosu üyesi Brigitte Heinrich 29.12.1987 tarihinde, 46 yaşında Frankfurt'taki evinde öldü. Cenazesi çeşitli ulusların demokratlarının dostluk ve dayanışma örneği niteliğinde bir törenle 6.01.1988 tarihinde Frankfurt Mezarlığında kaldırıldı.

Brigitte'ye yapılan törenin daha ilk bakışta sıradan bir devlet görevlisine yapılan törenden çok farklı olduğu gözleniyordu.

Brigitte, Avrupa Parlamentosu'nda milletvekiliydi. Fakat, o bunun da ötesinde tutarlı bir demokrat ve enternasyonalistti. Vietnam savaşı sırasında da onu bu savaşta protesto ederken, İran rejiminin zulmünü İran'lı yoldaşlarıyla protes ederken gördük. Daha o zamanlar Brigitte genç bir üniversite öğrencisiydi ve üniversitede Sosyalist Üniversite Birliği Başkanıydı.

Brigitte, yaptığı demokrat eylemler ve enternasyonalist dayanışması nedeniyle

Kurdistan Press'in 20. sayısında Brigitte Heinrich Kürt halkıyla dayanışmasını dile getiriyordu...

Amnesty'den İngiltere göçmen politikasına eleştiri!

ANK-LONDON

Merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Af Örgütü (AI), İngiltere'de sığınma için başvuruda bulunan göçmenlere uygulanan işlemlerin yeniden gözden geçirilerek, köklü değişiklikler yapılmasını istedi.

AI, bu amaçla, İngiltere İçişleri Bakanlığının haksız ve keyfi olduğuna inandığı politikasına karşı bir kampanya başlattı. Örgüt, "İngiltere'nin kişilerin sığınma hakkı için başvurusunu güçleştirdiğini ya da sığınma başvurularını red edilmiş kişilerin temyiz hakkını red ederek insan haklarını çiğnediğini" ileri sürdü.

İngiltere'de bugün 6.000 kişi siyasal göçmen olarak sığınma hakkını elde etmek için bekliyor. Bu kişiler, kendi ülkelerinde kalırlar ya da geriye dönmek zorunda bırakılırlarsa yargılanacaklarını, işkence göreceklarını hatta öldürüleceklerini ileri sürmektedirler. AI, bu durumda olan kişilerin İngiltere'de kalma şansının her zamankine nazaran çok daha güç hale geldiğini savunuyor.

AI'nin bir yetkilisi yaptığı açıklamada şunları söyledi: "Son zamanlarda önemli değişiklikler yapıldı. Bu değişikliklerden biri, bazı hallerde, bazı kişilerin İngiltere toprak-

larına ayak basmadan ülke dışına çıkarılmalarıdır. Geri çevrilen kişilerin danışma yoluyla yardım görmelerine de son verildi. Bu da iki anlama gelir: Kuruluşların bu ülkeye kimin geldiğini, kimin gittiğini bilmelerini engelliyor. Siyasal sığınma başvurusunda bulunan kişiler, bu girişimleri sırasında danışma niteliğinde hiç bir yardım göremiyorlar" dedi.

İngiltere Hükümetinin ileri sürdüğü ekonomik nedenlerle ülkeye gelip, siyasal sığınma statüsünden yararlanmak isteyen kişilere karşı bu kısıtlamalara gidildiği görüşünü de eleştiren AI yetkilisi, sözlerine şöyle devam etti: "İngiltere'ye gelmeye çalışan siyasal göçmenlerin sayısında ileri sürüldüğü gibi artış değil azalma vardır. 1951'de kabul edilen BM Cenevre Sözleşmesi gereğince İngiltere, kişileri, baskı altında bulunacakları kaygısı bulunan ülkelere geri göndermeme görevi ile yükümlüdür. Dolayısıyla burda işkence görmüş, görüşleri nedeniyle yargılanmış kişiler söz konusudur. Ve bunların sayısı da fazla değildir. 1980-86 yılları arasında İngiltere'de siyasal sığınma hakkı almış kişilerin sayısı ise 7.500 dolayında bulunmaktadır" dedi.

DIYARBAKIR

İ.H.D kuruluyor

ANK•Diyarbakir

□□Diyarbakir'da sıkıyönetimin kalkmasından kısa bir süre sonra kuruluş çalışmalarına başlanan İnsan Hakları Derneği'nin kuruluşu son aşamasına geldi.

Olağanüstü Hal yasınının bazı uygulamalarından dolayı bir süre ara verilen kuruluş çalışmaları, Ocak ayı içinde tekrar hızlandırıldı. İnsan Hakları Derneği'nin kuruluş çalışmalarını kurulan bir komite yürütüyor. Talat İnanç, Mehmet Emin Özdemir'in de içinde bulunduğu komite kuruluş çalışmalarını son aşamaya vardırdı. Dernek kuruluş çalışmalarına aydınlar arasında büyük bir ilgi var. Derneğe katılımların düşünülen fazla olacağı, tutuklu ve hükümlü aileleriyle, bölge halkından yoğun destek göreceği tahmin ediliyor.

İnsan Hakları Derneği'nin Van ve Muş illerinde de kuruluşu için çalışmalar var. Bu iki ilde de derneğin 1988 yılı içinde kurulup, faaliyete geçmesi bekleniyor.

DIYARBAKIR

OHA

Cevat Korkmaz

ANK•Diyarbakir Diyarbakir'de OHA (Ortadoğu Haber Ajansı) adlı yeni bir haber ajansı kuruldu.

OHA kurucusu Cevat Korkmaz'ın ifadesine göre; Ajans sadece Güneydoğu'da (Kürdistan) faaliyet gösterecek ve sadece bölgeye ilişkin haberleri toplayıp dağıtacak.

OHA, tanıtım ilanlarında ve afişlerinde;

"OHA, tek yemek lokantası. Tek yemek yaparız ve en iyisini yaparız" diyerek kendisini tanıtıyor.

OHA'nın kurucusu Cevat Korkmaz, Hakkari'de büyük bir aşiret reisi olan Ahmet Adıyaman'ın öldürülmesi olayı ile ilgili gittiği Hakkari'den dönerken Silvan çıkışında öldürülen Hürriyet Muhabiri Aziz Korkmaz'ın oğlu. Aziz Korkmaz'ın ölümüne kaza süsü verilmişti. Kendisinin MİT'te çalıştığı sonradan gazete idaresi ve yakınları tarafından açıklanmış, Aziz Korkmaz'ın ölümünde MİT'in bilfiil rol oynadığı belirtilmişti. Ölüm olayının araştırılmaması ve bu konuda Hürriyet Gazetesi'nin yaptığı yayınların aniden kesilmesi, yaygın olan bu söylentiyi doğrulamıştı.

Cevat Korkmaz hakkında da babasıyla ilgili söylentiler var. Onun da babası gibi MİT'le ilişkide olduğu iddiaları bölgede yaygın.

“KÜRT” SÖZCÜĞÜNE TEPKİLER

KÜRT SORUNU TBMM'DE

Av. Şerafettin Kaya:

“Kürt halkı ulusal kurtuluşunu kendisi kabul ettirecektir”

□SHP Milletvekili M. Ali Eren'in TBMM'de tartışma yaratan konuşmasıyla ilgili görüşlerine başvurduğumuz Av. Şerafettin Kaya konu ile ilgili şunları söyledi:

“TBMM'de İstanbul SHP milletvekili M. Ali Eren'in yaptığı konuşmayı, ardından yapılan tartışmayı basından izledim. M. Ali Eren'in Kürt halkını azınlık millet olarak nitelmesi, tepkinin asıl kaynağı.

Kürt halkının azınlık olarak kabulü, azınlık haklarının tanınmasını gerektirir. Bu da sosyal kültürel hakları kapsar. Görülüyor ki, Türk devleti, partileri, parlamentosu, ordusu, hükümeti, basını ile buna bile tahammülü yok.

Parti şeflerinin, devlet başkanının, hükümet başkanının, sayın milletvekillerinin taleşi boşuna. M. Ali Eren'in Kürt halkını “azınlık halk” değerlendirmesinde bulunması yanlıştır.

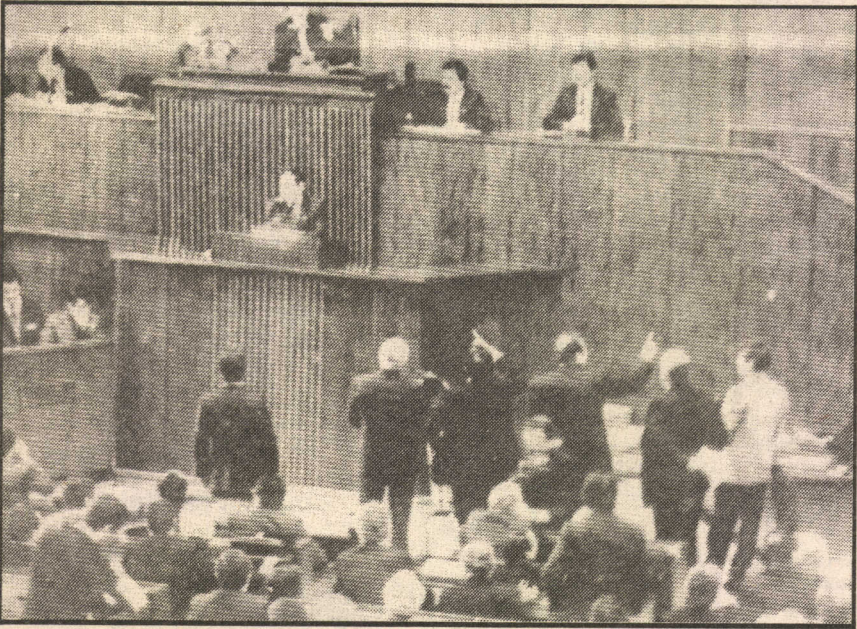
Ostada bir sömürge statüsü var. Kürdistan sömürgeci ve Kürt halkı sömürge halktır. Tartışılması gereken de, Kürdistan'ın işgalden arındırılması, Kürt halkının kendi kaderini kendisinin tayin hakkı konusudur.

Kürt halkının verdiği mücadele ulusal kurtuluş mücadelesidir. Azınlık halk nitelmesi, sorunun bu kapsamda tutulması, Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesini boğma amacını taşır.

TBMM'nin sayın milletvekilleri, hükümet, partiler, Kürt halkını hangi sıfat içinde görürlerse görünsünler; ister etnik gruptur desinler, ister azınlık halk olarak görünsünler, isterlerse “böyle bir halk yoktur” desinler, önemli değil ve sonucunda etkisi yoktur. Zaten kendilerinden böyle bir kabul, soruna çözüm getirmeleride beklenmiyor. Sonucu, Kürt halkı, onun mücadelesini tayin eder. Kürt halkı ulusal kurtuluşunu kendisi yaratacağı ve kendisini kabul ettirecektir. İstense de istenmese de bu böyle olacaktır.”

□SHP İstanbul Milletvekili M. Ali Eren: “Kürt sorunu; bütün yönleriyle ele alınarak, gerçekçi çözümler üreterek, sorunu tüm detaylarıyla tartışmak gerekir..”

□ M. Ali Eren, TBMM'de kavgalı tartışmalara, basında sansasyona, politik çevrelerde olağanüstü tartışmalara neden olan konuşmasını tekzip etti.

TBMM'de savaş hali. Neden mi? “Kürt” sözcüğü!!

□“Meclis Kürsüsünde Bölücülük”, “Olmaz Böyle Şey”, “Meclis kurulduğundan beri böyle kara gün yaşamadı”; konuya değinen Türk gazetelerinin sıradan başlıkları.

TBMM'nin böyle “kara gün” yaşamasına neden olan neydi? Basını ile, parlamentosuyla, ortalığı birbirine katan sorun nereden kaynaklanmıştı?

Bütün bu kargaşayı, SHP İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Eren'in 19 Ocak 1988 günü TBMM'de yaptığı şu gündem dışı konuşma yaratmıştı: “Kürt sorunu; bütün yönleriyle ele alınarak, gerçekçi çözümler üreterek, sorunu tüm detaylarıyla tartışmak gerekir. Kürtlerin varlığı sürekli yadsınmıştır. Yasalarımız Doğu'da farklı, Batı'da farklı uygulanmış ve yorumlanmıştır”.

M. Ali Eren konuşmasına devamla: “Kürtlerin kendi dillerini konuşmaları-

nın ve yazı yazmalarının yasaklandığını, Yunanistan ve Bulgaristan'da Türk azınlığına karşı yapılanların kanmasına karşın, Türkiye'deki azınlık haklarının hiçe sayıldığını”da söylüyor, ve Kürt halkına uygulanan asimilasyona da değiniyordu.

M. Ali Eren Meclis kürsüsünde bunları söylerken, ANAP milletvekilleri satışmalarla, masalara vurup, gürültü çıkararak, konuşmasını engellemeye çalışıyorlardı. SHP milletvekillerinin çoğunluğu da yapılan konuşmaya çeşitli şekillerde tepkiler gösteriyorlardı.

Olaydan sonra gazetecilerin Başbakan Özal'a konu ile ilgili görüşlerini sorması üzerine; “yabancı güçlerin böyle bir ayırım yaratmaya çalıştıklarını” belirterek, “ayrı ayırımı bir milletvekilinin yapması ve dış güçlere alet olmasını üzüntü ile karşılıyoruz” deyip, olayı dış

mihraklara alet olma anlayışı olarak yorumluyordu.

Kenan Evren'de olayı tepkiyle karşılayarak; “bu sözleri tasvip etmek mümkün değildir. Çünkü o, Türk milletinin vekilidir, bölgenin değil...” yorumlayıp, üstün “Türk milli iradesi”ne işaret ediyordu.

DYP Genel Başkanı Demirel ise, Meclis kürsüsünde “Türk milletinin bölünmez bütünlüğüne hançer saplandığı için” üzülmüyor; SHP'yi “Türkiye'de azınlık olmadığını” açıklamaya çağırıyordu.

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ise, bir yandan milletvekilini koruyup, sözlerinin yanlış anlaşıldığını belirterek, tepkileri yumuşatmak istiyor, diğer yandan da, M. Ali Eren'i sözlerini düzeltmesi ve “Kürt azınlık” haklarından söz etmemesi için uyarıyordu.

Nitekim M. Ali Eren, ertesi gün meclis kürsüsüne çıkıp yumuşak bir üslupla, konuşmasının yanlış anlaşıldığını belirtmek suretiyle geri adım attı.

TBMM Başkanlık Divanı' M. Ali Eren'in gündem dışı konuşmasını Anayasanın 83. maddesine göre; Anayasa ve yasalara aykırı bularak, “bölücülüğe yönelik” konuşmasını tekrarlamaması ve meclis dışına taşımaması teklifini kabul ederek, TBMM'de bu “tür” konular üzerine yapılacak konuşmaları ve bunların ba-

sına kamuoyuna yansımalarının önüne yasal engelini koyuyordu.

Konu üzerine yapılan tartışmaların kapanmaya yüz tuttuğu günlerde (26 Ocak) SHP Genel Başkanı Erdal İnönü; “Bu vatandaşların çektikleri sıkıntıları ve uğradıkları haksızlıkları dile getirmenin” görevleri olduğunu belirterek, M.A. Eren'in konuşmasının da bu amaçla hazırlandığını, ancak; “ilave edilerek kullanılan yanlış deyimler yüzünden, ters anlaşıldığını” öne sürüyordu. “Kültür ve mezhep farklarının siyasette malzeme olarak kullanılması gerektiğini” belirten İnönü, “Lozan Antlaşması Türkiye'de azınlık olarak, yalnız büyük çoğunluğu İstanbul'da yaşayan hıristiyan ve müsevî vatandaşlarımızı saymıştır” diyerek M. Ali Eren'in yaptığı tekzipi kuvvetlendirmeye çalışıyordu.

Açıktır ki, 60 yıllık TC tarihinde anti-kürt, anti-komünist temele dayalı resmi ideoloji'nin etkileri; “TC'nin uzun vadeli çıkarlarını ve istikrarını” düşünen “aklı selim” devlet adamlarına ve işbirlikçilerine rağmen, öyle kolay kolay değışeceğı benzemiyordu.

KÜRDİSTAN'DA KARŞI DEVRİM SİLAHLANDIRILIYOR!

□Olağanüstü Hal Bölge valiliği'ne bağlı olarak oluşturulan bürolarca, Silah isteyenlere silah, silahını getirenlere ruhsat verilmesi işlemlerine başlandı.

□H. Kozakçıoğlu; “Devlet, bu bölgede yaşayan vatandaşlarımıza o kadar güveniyor ki, silah taşıma izni vermekte mahsur görmüyorum” diyor.

ANK•Diyarbakir

Halkın, silah ve ruhsat almaya gösterdiği ilgi fazla. Bürolar önünde uzun kuyruklar oluştu. Silah ve ruhsat almak isteyenler hakkında güvenlik soruşturması yapılıyor. Yurtsever-demokrat kişilere silah ve ruhsat verilmiyor.

Bölge halkının yasadan yararlanmak için gösterdiği ilgi silaha olan düşkünlüğünden ileri geliyor. Ancak, halk arasında devletin bu uygulamasının ciddi düşmanlıklar yaratma amacı taşıdığı düşüncesi egemen.

Kürdistan'da Bölge Valiliği kapsamına giren 11 ilde, daha önce ruhsatsız silah bulundurmaktan haklarında dava açılan, ancak hükümleri kesinleşmeyen şahısların bu konuda çıkarılan ve bölgesel olarak birbirleriyle çelişen kanun hükmündeki kararnameden yararlanacakları belirtildi.

Bu konuda açıklama yapan Sömürge Valisi Hayri Kozakçıoğlu, 4 Aralık 1987'de Resmi Gazete'de yayınlanan 299 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameyle bölgede oturan şahıslara bulundukları kısa ve uzun namlulu silahları ruhsata bağlama hakkı verildiğini hatırlattı. Bunun için 45 gün başvuru süresi getirildiğini kaydeden H. Kozakçıoğlu, bu konuda amacın “bölgedeki vatandaşlara rahatlık ve huzur sağlamak olduğunu” belirtti.

Sömürge Valisi Kozakçıoğlu, Kanun Hükmünde Kararname'nin amaçlarından birinin de, söz konusu silahları meşru hale getirerek vatandaşları yasaya aykırı durumdan kurtarmak olduğunu belirterek, esas amacın devletin bölge halkına karşı bakiş açısını koymak olduğunu söyledi.

Kozakçıoğlu'nun konuyla ilgili basında yer alan görüşleri şöyle; “...Devlet, başta bölgedeki vatandaşlara uzun namlulu silah bulundurma veya taşıma hakkı vermediği halde, bu bölge halkına bu hakkı vermiş, yani bir anlamda ben, bu bölgede yaşayan vatandaşlarımıza o kadar güveniyorum ki, bunlara uzun namlulu silah bulundurma veya taşıma izni vermekte hiç bir mahsur görmüyorum demiyim. İşte, bu da devletin bölge halkına sıcak baktığının, yakın baktığının önemli bir delilidir.”

Çıkarılan kararnameye göre, haklarında ruhsatsız silah bulundurmaktan işlem yapılan, Yargıtay kararı ile hükümleri kesinleşmemiş bütün

şahıslar bu kararnameden yararlanırken, Bölge Valiliği'ne bağlı 11 ilin dışında oturan bir şahsın bölgesi dahilinde silah yakalatmış veya hakkında işlem yapılmışsa bu kararnameden yararlanmasa mümkün olmamaktadır.

H. Kozakçıoğlu konuşmasına devamla, şunları söyledi:

“Vatandaşlarımız ellerinde bulundukları uzun ve kısa namlulu ruhsatsız silahlar için Bölge Valiliği yanında 11 ilin valiliğine, ayrıca kaymakamlıklara müracaat edeceklerdir. 21 yaşını doldurmuş, Türk vatandaşı olan, bölgede ikamet eden, askerlikle ilişkisi olmayan ve silah bulundurmada veya taşımada sağlık bakımından sakıncası olmayan bütün vatandaşlar silahlarıyla birlikte valiliklere veya kaymakamlıklara müracaat edeceklerdir. Kendilerinden sadece ikametgah ilmuhaberi, sağlık raporu, nüfus cüzdanı sureti ve iki adet fotoğraf istenecektir. Bundan sonra bulundurma ruhsatı isteyenlere, bulundurma ruhsatı hemen verilecek, taşıma ruhsatı isteyenlerin ise, durumları incelenecek, silah taşıma veya bulundurmasında mahsuru, olmayan daha doğrusu gerek bulunan vatandaşlara taşıma ruhsatı verilecektir.

Bölge valilikleri dahilinde bu kanun hükmündeki kararname ile verilen taşıma ruhsatları ancak bölge hudutları içinde geçerlidir. Yani bu ruhsatlarla bölge dışına çıkamaz. Kısa namlulu silahlar, Bölge valiliğinde, şehirlerde, kasaba-

larda ve köylerde her yerde rahat taşınabilecektir. Uzun namlulu silahlar ise, ancak kırsal kesimlerde taşınabilecektir. Vatandaş gerek ev, gerek işyeri nedeniyle şehir ve kasabalara girmek zorunda kaldığı takdirde silahı boşaltarak mavi bir muhafaza içine koyacak, yani dışardan görülmeyecek şekilde üzerini örtecek ve şehir ve kasabalara ancak bu şekilde gidebilecektir.”

TC'nin Kürdistan'da silah toplamak için çıkardığı kararnameleri, silah toplama uyguladığı yöntemleri ve buna maruz kalan on binlerce Kürdistan'lı'nın gördüğü zulüm ve çektiği işkencenin acıları hala belleklerde duruyor. Sömürge Valisi'nin sanki peynir ekmeğe dağıtmasına silah dağıtım uygulamasına başlamasının Kürdistan halkına karşı kurulan tuzakların boyutunu da gösteriyor.

Sömürge Valisi ilk göreve başladığında da “kürdü kürede kırdırma” siyasetini izleyeceğini belirtmişti. Ancak bu uygulamanın karşı devrime mi? Devrim mi? hizmet edeceği konusu şimdilik pek de net sayılmaz. Her ne kadar da “devlet bu uygulama ile vatandaşına güvendiğini gösteriyor” deniliyorsa da.

Siirt

İZLENİMLERİ
• 1 •

KÜRDİSTAN'DA ÖRGÜTLÜ DEVLET TERÖRÜ

"Jandarma bizi perişan etti..."

□□ Küzey Kürdistan'a girince yol boyunca sık sık raslanan karakollarla, jandarmalarla veya silahlı korucularla savaş hali görüntüsü açık bir şekilde göze çarpıyor. Kırsal kesimde daha yoğun olan bu görüntü, kent merkezlerinde nisbeten daha yumuşak bir hal alıyor.

Diyarbakir, Mardin, Urfa ve Siirt illerini kapsayan gezimizin ilk durağı Siirt. Tatvan üzerinden bizi Siirt'e götüren minibüs şoförü, TC'nin baskılarından yaka silmiş bir köylüydü. Trafik polisleriyle aralarında geçen bir olayı anlatırken haklı olarak öfkeliydi. Ehliyeti, ruhsatı vb. belgeleri tam olduğu halde, ceza kesmeye kalan görevliye karşı çıkmış hakkını aramıştı. Ama, bu davranışına polis yol ortasında dayak atarak cevap vermişti. Polis, normal yargı yollarına başvurma gereği duymayacak kadar rahattı.

Zaten, haraç kesmekle, kabada-yılık yapmakla ünlenmiş trafik polisleri de kendilerine itaatsizliğe tahammül edemezlerdi...Ne

ları, korucu olmak istemedikleri için devlet nezdinde "terörist köy" olduklarını söylüyordu: "Bize yol, su, elektrik yok; sadece dayak var, işkence var... Bundan iki yıl önce köyümüzden Irak'a petrol götüren dokuz kamyon şoförünü peşmergelere yardım ettikleri gerekçesiyle tutukladılar, fişlediler. Bir şey bulamadılar, ama işlerini de ellerinden aldılar. Bu olaydan sonra bizler köy olarak suçlu ilan edildik. Zaten, gençlerin büyük kısmı darbe-den sonra köyden ayrılmak zorunda kalmıştı. Bu olaydan sonra da köylünün bir kısmı daha göç etti. Çok az insan kaldı, kimse gitmek istemiyor, ama mecburlar" şeklinde durumlarını anlatıyordu.

Yol boyunca iki kez jandarma tarafından durdurulup, kimliklerimiz kontrol edildi. Üç saate yakın yolculuktan sonra Siirt'e vardık. İlk göze çarpan askeri araçlarla, devriye gezen jandarmaların çokluğu. Onun dışında kent tenha sayılırdı. Son nüfus

masına rağmen, sorularımızı yanıtlarken dikkatle çevresini izliyor ve kısık sesle konuşuyordu. Devletin dipçisini ensesinde hissediyordu sanki. Gazetesinde, çevrede gelişen olaylarla ilgili hiç bir şeye yer vermiyordu-veremiyordu. Geçen yıl koruculuğu bırakmak isteyen 15 kişi ile ilgili haber yazdığı için emniyet tarafından uyarıldığını belirtiyordu.

TC, tüm kurumlarıyla (kolluk kuvvetleri, polisi, idari, mali, eğitim vb.) baskısını yoğunlaştırdığı Kürdistan'ın bu kentinde de durumlar hiç iç açıcı değildi.

Sorumlu Müdürün anlattıklarına göre; 12 Eylül'den bu yana Siirt'ten batıya, güneye yoğun bir göç olmuştu. Özellikle, gençlerin büyük kısmı kenti terk etmek zorunda kalmışlardı. Ama, son üç yıldır bu göç kitlesel şekle bürünmüştü. Köyler boşaltılıyor, binlerce insan evini, bağını terk etmek zorunda bırakılıyordu. Özellikle, baskın olan köylerde kimse kalamıyordu.

Sohbet ederken bir ara askeri uçakların sesiyle dışarıya bakma gereği duyduk. Bunun üzerine gazeteci arkadaş; "Yine, Botan Turizm devriye geziyor, önemli bir şey değil, her gün böyle" diyerek olayı nasıl kanıksadıklarını anlatıyordu.

Asimilasyon

Boşaltılan köylerden örnekler veriyordu. Milan (Eruh'a bağlı), geçen bahar 23 Kürt köylüsünün ölümüyle sonuçlanan olaydan sonra tümünden boşaltılmıştı. Diğer yandan, Taxik (Baykan'a bağlı) köyü, "bölücülerle ilişki" leri olduğu gerekçesiyle toptan göçe zorlanmışlardı. Onbeş hanelik köy terk edilmiş, köy sakinleri Mersin ve Siirt merkeze yerleşmek zorunda bırakılmışlardı. Buna benzer nice göç olayı gerçekleşmişti son zamanlarda.

Köy isimleri de değiştirilip, türkçeleştirildiği halde, yöre halkı eski körtçe isimleri kullanıyordu. Bazen de eski-yeni isim diye belirtme gereği duyuyorlardı, yoksa resmi işlemlerin dışında yeni isimleri pek kullanmıyorlardı. İnsan adları da dahil nerdeyse her şeyin iki adı var. Büroya gelenler de zaman zaman sohbeteye katılıyorlardı. Belék köyünden, kırk yaşlarında, Ş. adındaki köylü de ailesiyle birlik-

Siirt Valisi Selami TEKER

Foto: ANK

te Siirt merkeze göç etmek zorunda kalanlardandı. Köydeki arazilerini öylece bırakmış, sürülerini de ortakçıya vermişti. Jandarmanın tüm baskı ve tehditine karşı silah almak istememişler ve koruculuğu kabul etmemişlerdi. Ama aynı aşiretler olup aralarında sorun olan H.U. ,kendini daha güçlü kılmak için koruculuğu kabul etmişti. Ve silahı diğer aileye karşı kullanmıştı. Geçtiğimiz baharda, Ş.'nin 18 yaşındaki yeğeni M. korucular tarafından öldürülmüştü. Fakat, tüm çabalarına karşın bir sonuç alamamış, acılarıyla kalmışlardı. "Devlet, bilerek aramızdaki çatışmaları körükliyor" diyen Ş. şöyle devam ediyordu; "Jandarma, bizi perişan etti, herkes göç etmek zorunda kaldı, nüfus yarıya indi..."

Sohbet sırasında, bırakmak isteyen ve halen devam etmek zorunda kalan bir korucu geldi. Pervari'nin Hertvin (Ekinözü) köyünde koruculuk yapan A.Ş.,ellerini önüne kenetlemiş, gariban bir şekilde bize bakıyordu. Önce konuşmak istemedi. Daha sonra orada bulunanlarında etkisiyle açıldı. Üç yıllık koruculuk yapan A.Ş., 1985'de on arkadaşıyla birlikte dilekçe verip ayrılmak istemiş. Ancak, karakol komutanı "sen de onlardan mısın yoksa, neden bırakacaksın?" şeklinde soru yağmuru tuttuğundan sonra "ben burda görevli olduğum sürece sen de kalacaksın" deyip ayrılma istemlerini red ediyordu. Bu ara bolca hakaret de işitiyorlardı.

"Köpekler birbirini yesin"

Hiç koruculuğu bırakmanın bir yolu yok mu diye soruyoruz? Varmış. Göç ederek bırakmak mümkün, bir de ölümcül bir hastalık geçirmek veya silah kullanmayacak derecede sakatlanmak gerekiyor. Bu da doktor raporuyla belgelenmek durumunda. Korucu A. S., durumundan son derece rahatsızdı: "Olay çıktığında haber versek bile asker gelmiyor. Bizi yalnız başımıza bırakıyor, yem gibi öne atıyor, 'köpekler birbirini yesin' diyorlar. Bunu biliyoruz,

ama ne yapalım? Bizim köyde, referandumda 'evet' oyu çıktığı için tehdit edildik" Ve anlatıca anlatıyordu.

A.S. gibi Pervari'de yaşanan bir çok kişinin anlattıklarına göre, Pervari Belediye Başkanı Emin Özcan (aynı zamanda üç köy sahibi) ile Kaymakam Musa Uçar, terör estiriyordu. İşbirliği içinde ilçeye her ay Fak-Fuk-Fon'dan gelen 50 milyonu göstermelik bir kaç kişiye dağıttıktan sonra tümünü kendi aralarında paylaşıyorlardı.

Bu ara, Siirt Valisi Selami Teker'i aradık, çok meşgul olduğundan ertesi gün için randevu alabildik. Validen aldığımız bilgiye göre kentte 2500 korucu bulunuyordu ve bunlardan 1800'i kadroluydu. Koruculuğun gönüllü olduğunu ve bu sistemin yerleştiğini söylüyordu. Bunun üzerine silah bırakmak isteyen korucuların olduğunu ve engellendiğini anlatıyoruz. S. Teker: "...yalan söylüyorlar. Bana gelsinler taleplerini yerine getiririm" diye yanıtlıyor sorumuzu sinirli bir şekilde. Ya aşiretler arasındaki çelişkilerden dolayı silah alanlar, bunların birbirine karşı kullanması durumunda ne yapıyor? Vali Teker, dengeleri koruduğunu söylüyor.

Ama yaşanan olaylar bunun pek doğru olmadığını, aksine varolan çelişkilerin bilerek körüklendiğini gösteriyor. Köylüleri koruma, onlara daha iyi hizmet götürme adı altında mezralarda yaşayanları yerlerinden kopardı köy merkezlerinde toplama girişimleri de valilikçe huzlandırılmıştı. Vali Teker, bu konudaki çalışmaları şöyle anlatıyordu: "Pervari, Şırnak, Eruh'ta isteğe bağlı olarak, öncelikle sarp arazilerdeki mezraları merkezde birleştirme çalışmalarını sürdürüyoruz. Genel Valilik ile koordineli bir şekilde yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. Para ve zaman isteyen bir iş." Doğal olarak bu uygulamalar ile köylüler üzerinde denetimi sağlamayı amaçlıyordu...

Z. KARAHAN

Devamı gelecek sayıda

Siirt'in virane hale gelmiş köyleri

Foto: ANK

de olsa devletin resmi görevlileriydi. Ve onlar devlette cisimleşen otoriteyi temsil ediyorlardı. Kürt halkına ne kadar ezet etseler, o derece ödüllendiriliyorlardı. Bu tür örnekler istisna değildi üstelik.

"Terörist" Köy

Gırdıkan köyünden (Kurtalan'a bağlı) olan şoför, silah almadık-

sayımına göre 60 bin nüfusa sahip Siirt, oldukça küçük bir kent. İlk olarak yerel bir gazeteyi ziyaret ediyoruz. Sorumlu Müdürü, bizi sıcak bir konuksever tavırla karşılıyor ve yardımcı oluyordu. Bölgesini iyi tanıyan, gelişen olaylardan haberdar kanısıyla durumu soruyoruz. Bürosunda ve "iyi" tanıdıkları arasında ol-

JI KURDISTANA BAŞUR

412 Çekdar Tevî Şoresê Bûn!

□□ Hemû danîştvanên Ordugehî Zorêmilê, li Kanê ku dikeve rojhilatê Amêdî hatine nav rêzê şoresê

Li gor daxuyaniya Qisekarekî PB ya PDK-I; Çekdarên Zorêmilê bi sedaha xezana (malbata) xwe hatine herêma yekem a PDK-I û gihîştine nav rêzê şoresê. Di nav van çekdaran de, 2 fermendar Amir Sirye, Abdullah Serweyî û Selîm Çeyî jî hene.

Ev hêz berê li navçe derelok di xizmeta hikumeta Iraqê de bûye.

Li gor daxuyaniyê, hatina van çekdaran nav rêzê şores, li navçe Derelok hêzên hikumetê qelstir kiriye.

Di daxuyaniyê de, li ser kiryarên sirgunkirina xelkê Kurd bo Başûrê Iraq jî agahdarî hatiye dayîn. Li hember siyaseta guhastinê hêzên pêşmerge li navçeyên Zaxo, Amedî, Sersing, Etruş, Şêxan herweha navçeyên Şeqlewa, Kosencaq, Çemçemal û Qeredax dijî hêzên hikumetê radiwestin.

Herweha kîsekâr, dide xuyakirin, ku hêzên CUD gelek rêyên parêzgeha Dihokê xistine bin kontrola xwe. Wek rêyên Kanîmasê-Zaxo, Bamerne-Sersing, Derelok-Amedî di bin kontrola hêzên CUD de ne.

Rejima BEES xelkê bêçare dikuje

□□ Di dawiya meha 12 yê 1987 an de BEES'î li Dihokê û Musilê di xwînê mirovên Kurd yê bê desthilat rijand.

22.12.1987 an de li bajarê Musil zêdeyî 70 Kurd ê sivil jî alî hêzên hikumetê ve bê mehkeme, bê sual hatin kuştin. Ji wan kuştîyan cenazeyên 22 kesan di roja 1.1.1988 an de li bajarê silêmanî teslîmê kesên wan kirin. Gelek jî wana xwendevan bûn. Navê hinek şehîdan ku gihîştîye destê me ev in:

1-Qadir Mihemed / 2-Newzad Hemed Reşîd / 3-Cemal Mecîd / 4-Nasir Emîn Ezîz / 5-Kamuran Mihemed Emîn / 6-Salar Mecîd Salih / 7-Keywan Mihemed Emîn

Her wisa hêzên hikumeta xwînaxwar, di roja 10.12.1987 an de li binge-ha leşkerî Fayide, ku girêdayî Dihok e, 8 Kurdan bi tohmeya peywendiyên wan li gel PDK-I kuştin. 2 jî van şehîdan jî, jin bûn

1-Tahsin Salih Faris / 2-Segvan Xalid Elî / 3-Remezhan Mihemed Torî / 4-Hacî Elî / 5-Şeban Ebdilezîz / 6-Xwîşka Qumriyê (Dayka Şehîd Şeban) / 7-Hêwil Mîşsa Miha / 8-Îsmail Sêvo

KÜRTLER İÇİN SEÇENEKSİZ SEÇİM

"Kime oy vereceğim?

-Turuncuya vereceksin. Unut-
muyorsun değil mi? Turuncuya!
-Nedir Turuncu?

-Zaten anlamıyorsun. Aklında
Turuncuyu tut yeter."

"Biz biliyoruz. Bu köyde 94 oy
var. Bir tanesi bile SHP'ye çıkar-
sa, artık siz bileceksiniz. Köyü
yerle bir edeceğiz."

Türk gazetelerinde aylar boyun-
ca, sayfalar dolduran seçim ve re-
ferandum haberleri arasında bu
cümleler yer almıyordu. Yurt içi
ve dışında yapılan sayısız tartış-
malar, değerlendirmeler ve yo-
rumlar da da böyle bir olaydan
hiç bahsedilmiyordu. Genel ola-
rak söylemek gerekir ki, bu iki
olay üzerinde gerek yurt içi ve ge-
rekse yurtdışı basında yapılan yo-
rumlar ya eksikti ya da çok çarpık
bir biçimde verildi.

Seçim öncesi yaratılan tablo ol-
dukça ilginç bir görüntüyü sergi-
liyordu. Bu görünüme göre, halk
eski politikacılar ve altı parti ara-
sında seçim yapabilecekti. Yine
bu görünüme göre bu halk iki kez
Özal lehine karar vermişti. İki se-
fer diyebiliyorum, çünkü referan-
dumda Özal'ın beş parti karşısın-
da yüzde elli oy alması bir zafer
sayılabilir.

Tabii ki son yedi sene içindeki
gelişmelere genel olarak bakar-
sak, Özal'ın ve ondan önce de As-
keri yönetimin bütün propaganda
mekanizmalarını kullandıkları ve
bütün iletişim mekanizmalarını
kendileri doğrultusunda te-
kelleştirdiklerini görüyoruz.
Ama, bu gelişmeler, yani toplu-
mun bütün "geçmiş" değerleri-
nin boşaltılarak, yeni
"değerlerle" doldurulması bu ya-
zının konusu olmayacak.

Bu yazıda Avrupa'nın Türkiye
üzerine etkili çeşitli kurum ve ku-
ruluşlarında "demokratikleşme"
delili olarak gösterilen referandu-
mun ve seçimlerin T. Kürdistan'ın
da nasıl geçtiğini ve ne anlama
geldiğini anlatmaya çalışacağım.
Yabancı bir gazeteci olarak Kürt
halkının ağzından konuştuğumu
iddia etmiyorum. Ancak dışarı-
dan bir gözlemci olarak bazı çeli-
şkileri daha açık görebileceğim
ve bunları açıklayabileceğimi sa-
nıyorum. Ne de olsa bir çok Türk
gazetecisinin dikte edilmiş per-
spektifi dışında Kürdistan'a ve
buradaki politik süreçte bakma

şansına sahibim.

Gerek Türk ve gerekse de yaban-
cı sağ, burjuva basını özellikle
Kürdistan'daki politik süreci de-
ğerlendirirken iki gerçek olama-
yan fakat gerçek olarak gösterilen
varsayımdan hareket ediyorlar.

-TC bir bütündür ve bütün cum-
huriyet için aynı ölçü ve bakış
açısı geçerlidir.

-Biçimsel olarak demokratiklik
niteliği taşıyan uygulamalardan,
bütün toplumun demokratikleş-

istiyorum: Referandumda Kürt
halkı bir yanda Özal, diğer yanda
da iktidar döneminde Diyarbakır
Cezaevi'nde işkence merkezi ku-
ran Ecevit, Kürtlere baskı yapıp
kürtçeyi yasaklayan Demirel ve
hakkında fazla bir şey söylemek
gereksiz Türkçe arasında bir se-
çim yapmak zorunda kaldı.

İkinci örnek olarak Fikri Sağ-
lar'ın Siirt gezisi sırasında ortaya
çıkaran bir olaydan bahsetmek isti-
yorum. Fikri Sağlar'a sorduğu

koyuyor. Bu "matematigi" anla-
mak için öncelikle Kürt halkının
TC devleti ile siyasi ve ideolojik
bağının çok sınırlı olduğunu ve
devletin bunlar üzerinde etkisinin
sadece şiddetle sağlandığını gör-
mek gerekir. Bunun nedeni siyasi
bir tercihten çok halkın Kürt ol-
ması ve kimliğini bu çerçevede
görmesi, kendisini devlet dışında
hissetmesidir.

Bu bölgede bireyin kararlarını
etkileyebilecek politik ve ideolo-
jik ilişki bireyin şeyh veya ağa ile
olan geleneksel ilişkisidir. Ancak
bu ilişkiyi kentler için söyleme
güçtür. Kırsal kesimlerde daha
belirgin olarak gözlenen bu ilişki
içinde tercihler ağanın veya şey-
hin bireysel veya bölgesel prag-
matik isteklerine göre yaptığı ter-
cih olarak ortaya çıkmaktadır. Bu
tercihler her an değişebilme özel-
liğine sahiptir. Ağanın veya şey-
hin değişen tercihine göre bölge
halkıda bir partiden diğerini ter-
cih edebilir. Tercih kriterlerine
gelince, değil partinin içeriği,
kendi bölgesine okul, hastane gi-
bi en temel ihtiyaçları karşılama
imkanları öncelikle bu tecihlerde
rol oynuyor.

Kendi dilinde ve kültüründe
okuma yazma imkanı hiç olma-
yan bir halkın, egemen kültür
içinde bile okuma, yazma imkanı
olmadığı düşünülürse bu halkın
demokratik bir seçime katılması-
nın ön şartının bile yaratılmaması
olduğunu söyleyebiliriz. Türk
devleti ise, bu ön şartların yaratıl-
ması için gerekli eğitim kurumla-
rı kurmaktansa, kışla kurmayı
tercih ediyor. Hatta kurulmuş ba-
zı okullar bile, bazı anlarda he-
men askeri karargah haline dö-
nüştürülüyor. Yani bu tablo için-
de aklında turuncuyu tutmak
zorunda olan bir Kürt kadınının
demokratik hakkını kullandığı
söylenemez.

Siyasi partiler bütün bir halkı
kandırmaktansa, bir ağa veya
şeyh ile anlaşma ile yetinebilirler.
Özet olarak şunu söyleyebiliriz
ki, ne kadar "demokratik" olsa
da her hangi bir seçeneğinde Kürt
halkının karşısına çıkan hep Türk
devletidir ve her şeyi rağmen
Kürt halkının bu devlete oy ver-
mesinin nedeni her hangi bir hak
ve özgürlük değil, yalnızca can
güvenliğidir.

L. ROBERT

me düzeyi çıkartılabilir. Referan-
dum ve seçimler bunun gösterge-
leridir.

Bu iki varsayım kabul edildiğin-
de, Özal'ın enflasyon, insan hak-
ları ihlali ve buna benzer uygu-
lamalarına karşın bu halk tarafın-
dan kabul edilmiş olması, toto-
lojik bir mantık çerçevesinde
Özal'ın uygulamalarına ve
ANAP'a halkın güveni olarak
gösterilebilir.

Bu görüntüye karşı çıkmak ve
bu tabloyu eleştirmek için bu gö-
rüntüden ve yaratılan hayali tab-
lodan değil, doğrudan tablonun
yaratılmasını sağlayan varsayımların
eleştirisinden başlamak
gerekir.

Bu varsayımlardan birincisi
hakkında söylenecek fazla bir şey
yok. Üstelik bu konuda söylene-
cek sözlerde bellidir. TC devleti-
nin kuruluşundan itibaren doku-
nulmaz bir tabu olarak ilan ettiği
resmi devlet ideolojisi zaten bu
temel varsayıma dayanıyor. Kür-
distan halkı önüne konulan seçe-
nekler de a priori ve o pasteriori
TC devletinin resmi ideolojisini
dokunulmaz kabul eden; ama,
farklı görünüm taşıyan siyasi
tercihler oluyor. Yani sömürgeci
devletin onayını almış siyasi or-
ganizasyonlar. Kürtler için de-
mokrasinin göstergesi olarak su-
nulan bir seçimde dahi önlerine
konulan seçenekleri, kabul etme-
me özgürlükleri dahi yok. O ka-
dar ilginç ki, seçime katılımın,
hatta tercihlerin bile çok sıkı
kontrol edildiği Kürdistan'da, de-
mokrasinin bir göstergesi olarak
sunulan seçimlerde halk aşırı bir
kontrol altında tercih etmedikle-
rini "tercih ediyor".

Bunun için iki örnekle yetinmek
gerekir. Referandumda Kürt
halkı bir yanda Özal, diğer yanda
da iktidar döneminde Diyarbakır
Cezaevi'nde işkence merkezi ku-
ran Ecevit, Kürtlere baskı yapıp
kürtçeyi yasaklayan Demirel ve
hakkında fazla bir şey söylemek
gereksiz Türkçe arasında bir se-
çim yapmak zorunda kaldı.
İkinci örnek olarak Fikri Sağ-
lar'ın Siirt gezisi sırasında ortaya
çıkaran bir olaydan bahsetmek isti-
yorum. Fikri Sağlar'a sorduğu

sorular karşısında hiç bir şey
söylemeyen köylüler, o giderken
"siz bir daha buraya gelmeyin".
Çünkü şimdi size 'sorularımız'
var desek. Siz biraz sonra gide-
ceksiniz ve bize burada dayak atı-
lacak. Sonra bizim canımızı kim
koruyacak" diyorlar. Bu bile
Kürt halkı için SHP'nin ne kadar
"güçlü bir alternatif teşkil ettiğinin
en somut göstergesidir.

Batı illerinde gizlenmeye çalışılan
baskı, Kürt illerinde seçim
kampanyasında kullanılıyor: İş-
kence ile öldürülmüş öğretmen
Sıddık Bilgin'in oturduğu GENÇ
ilçesinde önceki seçim döneminde
halk "sizin de başınıza aynı
şeyler gelebilir" tarzındaki teh-
ditlerle dinlemek zorunda kaldı.
Çünkü, SHP'ye çıkacak bir oy
başlarına geleceklerin nedeni
olabilirdi. Yani cezaevlerinde uy-
gulanan toplu cezalandırma yön-
temi, her an köylüler için de uy-
gulanabilirdi. Çünkü, köylüler
bunun ne anlama geldiğini çok iyi
bilirler. Son yıllarda bir çok Kürt
köylüsü bu toplu cezalandırma-
nın kurbanı olmuştur.

Gelelim ikinci varsayıma:
Gerek seçimler, gerekse refe-
randum kendi başına demokratik
uygulamalardır. Ancak her ikisine
de, uygulandığı toplumdaki durum
bakılmaz. Çünkü, her ikisi de
halkın mücadele ile aldığı hakları
olmalıdır. Yani halkın kendi hü-
kümetini kendisinin belirleme ist-
teğinin bir ifadesi olmalıdır.

Kürt halkı şimdiye kadar böyle
bir mücadeleyi yürütmedi. Yürü-
temezdi; çünkü toplumun yapısı
buna müsait değildi ve değildir.
Bu nedenle Kürt halkı siyasi ter-
cihlerini "Şeyh matematiği" de-
dikleri bir uygulama içinde ortaya

GÖREV ULUSAL CEPHE

Kürtlerin yakın tarihine bakıldığında destanımı
kahramanlıklarla doludur. XX. yüzyılın başları-
ndan bu yana ulusal bağımsızlıkları için büyük fede-
karlıklara katılarak mücadelelerini yürütmüşler-
dir. Tüm bu destanımı mücadelelerine karşın ulusal
bağımsızlıklarını kotarmadıkları gibi her hareketle-
rinin sonucunda katliamlarla, yok edilmeye karşı
karşıya kalmışlardır. Bu mücadelelerine karşın bira-
kalım ulusal bağımsızlıklarını, en basit insani hakla-
rını bile elde edememişlerinin önemli nedenleri ol-
malı. Sevr ve Lozan'da kürtlere rağmen sorun barış
görüşmelerinde ve pazarlık konusu. Sımko Hareke-
ti, Şeyh Mahmut Hareketi, Dersim Hareketi (1938'e
kadar bağımsızlığını korumuştur), Koçgiri Hareketi
ve bir çok küçük çaptaki diğer yerel hareketlerin var
oluşuna rağmen kürtler, Kürdistan'ı temsil edecek
siyasal örgütlenmeye gidememişlerdir. Kendilerine
rağmen kendileri gündemde ve üzerinde pazarlıklar
yapılmakta. O dönemde ulusal düzeyde örgütlenme-
melerinin nedenleri üzerinde bu yazımda durmaya-
cağım. Sadece şunu belirtmek isterim; Uluslararası
düzlemde koşulların elverişli olmasına rağmen ha-
reketlerin kendilerini bölgesellikten kurtarama -
yışı, dış koşullara denk düşecek siyasi örgütlenme-
den yoksun oluşu, Kürdistan'ın dörde parçalanmışlı-
ğını yaratmıştır. Elbetteki neden yalnızca bu
değildir. Önemli neden olarak siyasi örgütlenmeden
yoksunluğunu görmek gerek.

Günümüzde de görünen odur ki, olgunlaşabilir
olan dış koşullara denk düşecek, Kürdistan'ı ulusla-
rarası platformda temsil edecek, içerde de güven ve-
rici, Kürdistan'ı yönetmeye alternatif olabilecek si-
yasi örgütlenme henüz yoktur. Var olan siyasi örgüt-
lenmeler kendilerini bölgesellikten kurtarmış
değillerdir. Adına taktik de dense, çoğu siyasi yapı-
lanmalar Kürdistan sorununu bölgesel ele almaktadırlar.
(Bölgenin geniş veya dar olması bölgesel ol-
mayı ortadan kaldırmıyor) ve Kürdistan sorununu
sömürgeci devletlerin resmi sınırları içinde çözüm
aramaktadırlar. Bu arayışları da çeşitli gerekçelerle
gerekçelendirmeye çalışsalar bile sonucu geçmişte-
ki hareketlerinden farklı olmayacaktır. Tarih öğ-
reticidir. Tarihten dersler çıkarılmalıdır.

Kürdistan siyasi yapılanmaları, ifadesini ulusal
koncey ya da cephe de bulan ulusal siyasi örgütü ya-
ratamadıkları sürece uluslararası düzlemde de Kürt
ulusal sorununa sömürgeci devletlerin bir iç sorunu
olarak bakılacaktır. Bugüne kadar bu soruna hep
böyle bakılmıştır. Bu bakışta söylenmesi gereken bir
nokta da Sosyalist Blok'un güttüğü devlet ve Ortado-
ğu'daki denge politikasıdır. Yani günümüze denk
düşen koşullara (1920-23 dönemi hariç) Kürdistan
Ulusal Kurtuluş Mücadelesi için elverişli olmadığı
gibi, Kürdistan siyasi örgütlenmelerinin de dış ko-
şulların olgunlaştırılmasında bir zorlayıcılıkları ola-
mamıştır.

Kürdistan siyasi örgütlenmeleri uluslararası geli-
şmeleri çok yakından, iyi izlemek, değerlendirmek
ve kavramak zorundadırlar. Nükleer silahların kal-
dırılışının ilk basamağı olan orta menzilli nükleer si-
lahlar yok edilmeye, Nato - Varşova Paktları'nın ge-
reksizliği tartışılmaya başlanmıştır. Nato'nun Güney
Kanadı koruyuculuğunu üstlenen TC, stratejik öne-
mini yitirmektedir.

Tüm bunlar Kürdistan siyasi örgütlerine tarihi gö-
revler yüklemektedir. Bu tarihi görev; siyasi örgüt-
lerin kendilerini cephelere, giderek ulusal cepheye
ya da ulusal konceyye hazırlanmalarıdır. Kürdistan
gerçeği odur ki, bir siyasi örgütün Kürdistan Ulusal
Kurtuluş Mücadelesini ulusal ve uluslararası düz-
lemde temsili olanağı yoktur. Ulusal Koncey/Cephe
oluşturulmalıdır ki, uluslararası düzlemde sorun
kendisine rağmen değil, kendisiyle görüşülsün. Ye-
niden bir Sevr, bir Lozan yaşanmasın.

Görev, her siyasi örgütün siyasi ve politik olarak
kendisini ulusal cepheye/konceyye hazırlamasıdır.
Ulusal Kurtuluş Mücadelesi sürecinde her örgüt tam
olanaklarıyla yaratacakları bu ulusal örgütlenmenin
öğeleri olmalıdır. Kendilerini buna göre gözden
geçirip var olan engelleri kaldırmaya çalışmalıdır-
lar. Bu görevin yerine getirilişi hiçte ideolojik müca-
deleyi yadsımaz. Ideolojik mücadeleye tahammüllü
davranmaya da kendimizi alıştırarak zorundayız.
İdeolojik mücadelenin içi boşaltılmadan, kendisine
denk düşecek biçimde yapılmalı.

Bu görev ha denildiğinde yerine gelecek bir görev
olmadığı bilinmektedir. Günümüze kadar oluşturul-
muş şartlanmalardan Kürdistan'lı siyasi örgütlerin
kendilerini kurtarmaları günlük işlerden olmadığı
bilinmez değildir. Siyasi örgütler kendilerini bu gö-
revi yerine getirmeye zorunlu görmelidirler.

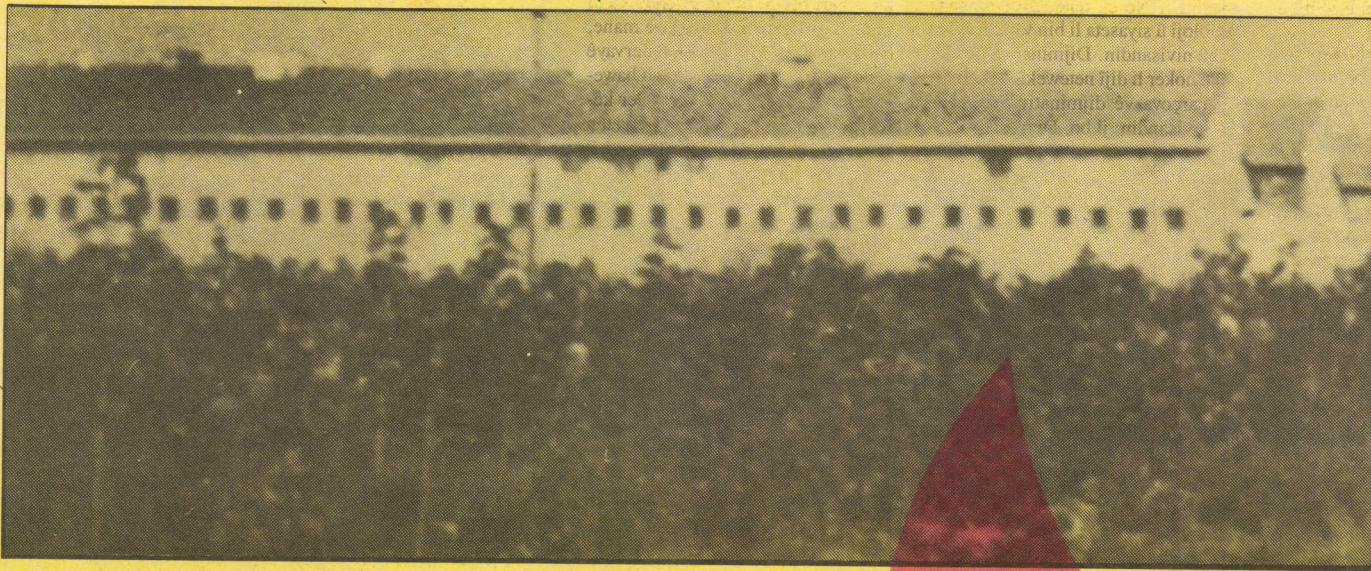
Görev, mücadele menzillerine denk düşecek örgüt-
lenmeleri ve asgari payda da birleşebilir ulusal dü-
zeyde ulusal kurtuluş mücadelesini temsil edecek,
mücadelesine denk düşecek kurum ve kuruluşlarını
oluşturacak ulusal koncey/cephayı oluşturmaktır.

Kazım BABA

□□ Piştî tevgera Şêx Seîd (1925), dewleta Tirk ceribandina xwe ya herî giring çêdikir. Berê li Diyarbekirê Meh-kema Îstîqlalê jî hatibûn damezirandin. Di şertên wan rojan de, gihîştina Diyarbekirê; jî Ehqere ve 15 rojan dajot. Ji ber vê yekê ew mehkekan nikaribûn bêne bi kar anînê.

Kiryara duyemîn a mezin, piştî destdana 12 yê Adarê hat çêkirin. Lê di bin piran de gelek av herikîbû. Vê carê mixalefeteke bi bawerî û zane li dijî dadgehên qolonyalîst ê Tirkan derketibû. Li hember hikmên giran, şoreşgerên zane parastina xwe bi militanî ajotibûn. Bê guman yên xwe firotî û paş ve ketî ji hebûn. Belê yê bi ser ketî ew e, ku terorizma dewleta hov jenosîd û asimilasyona 50 salan li ser

Kurdistanê, di ber jiyane de dihtekzîbkirin. şoreşgerên qolon li dijî dadgeha qolonyalîst zima edebiyata xwe, têkoşîna serxwebûn û azadiya welatê xwe, bê çavên xwe bigirin, diparastin. Dawî de, bendên qanûna ceza derbaskirin, hikmên giran, ceza yên bilind dan şoreşgeran.

Di navber de 10 sal derbasbûn. İcar dewleta Tirk bi tecrûbekî zanetir û bi hovîtiyekê he jî zêde Diyarbekirê careke din xist na xwinê. Girtîgeh bi taybetî hatibû avakirin. Grubên êşkencê hatibûn neqandin, hemû bi fanatîkî bi îdeolojiya kemalîzmê hatibû terbiyekirin. Ev timên taybê bûn.

Dadgerên dewletê, piştî 12 Îlonê li Diyarbekirê dîrokekî geletarî û qirêj nivîsandin, ku tu carê neyê ji bîr ve kirin. Li wê derê her tişt kirin, xwestin şexsiyê

BERXWEDANA 4 Ê ÇILEYÊ

Piştî berxwedana 5 ê Îlonê 1983 an de girtîgeh westî û perîşan bû. Birînen xwe hê ne pêça bû. Mafên grupî derketibûn pêş; nîzama û întizam xira bûbû. Danûstandin bi qardîyanan ve, tehrîka îdarê û mixrikên grupî ji nû ve derketibûn pêş. di gerînekî îdarê li girtîgehê, broşûreki TKP-ML, ku rexneyên gelek dijî PKK ê tê de hebû, hatibû girtin û bi vî awayî îdare hin îmkânên nû xistibû destên xwe. Îdare, ji xwe ji berê ve dixwest, tawîzên ku girtîyan di 5 ê Îlonê de xistibûn destên xwe, wana paş ve bigire û îşkence û întizam (disiplîn) zêde bike.

Ji ber vê yekê, lîstikên piranî bixwe plan dikir û li ber çavan pêk dianî. Girtîgeh bixwe jî nikaribû bibe yekdev. Hin nexweşî evana bûn; pêşderxistina mafên grupî, karê rêzanî eşkerekirin, ji dewsa biryarên yekgirtî. Ji ber vî jî aliyên hin grupan li PKK yê rexne dihatin girtin. Parastina mirovên mikurhatî (îtirafkirî), li girtîgehê bê guman, rewş berepaş dixist. Mirovên PKK ê yên pêş jî van rexnan qebûl dikirin. Û digotin, ku wê ji qawîşan re bêjin û li ser rewşê biaxivin, paşê jî ji yên din re vekin. Ger ku, di wextê de ber lê nehata girtin û berxwedanekê bê plan destpêbikira, wê bihata şikestin û ewê bi serê xwe bimana; ji ber ku girtîgeh nexweş û westiya bû.

Vê carê parastina mewziyên, ku me 5 ê Îlonê 83 ê de xistibûn dest, gelek dijwar bû. 5 Îlon jî xwe berxwedanekê "bê plan" bû. Wê demê piranî bê kêmahî ketibûn nav berxwedanê û berxwedan xwe kişandibû nava mafên rastiyê. "Mafên" ku bidest xistî gelek girîng bûn. Ev nehatibû fêmkirin û di dawiyê de mafên grupî derketibûn pêş, dixwestin wê potansiyelê bixin dût xwe. Hê nû jî berxwedanê dihat derketin, hê birînen nexweşan nepêçayî bûn û hê zelalî nehatibû çîh. Rewş ev bû. Ango, girtîgeheke westî, nexweş û tev li hev hebû.

Di qawîşan de rewşekî tevlihev û jiyaneke cûda destpêkiribû. Çare li meselên heyî nedibûn. Tişt li ser hev zêde dibûn û ewana dibûn kîn û enîrîn. Pesna xwe dayin û xalotiya lumpenî serhildabû, hinek li qardîyanan dixistin, hinek cilê diavêtin ser leş-

ker. Îdare jî, dixwest tevlihevî derxîne û girtîyan tehrîk dikir. Daxwazên herî piçûk jî gerek bi nivîsandî bihata kirin. Ji van nivîsandinan re bersiv jî nedihat dayîn.

Piştê 5 ê Îlonê 83 ê de mirovên hêzan yên pêş di hucran de dihatin girtin. Piranî jî PKK ê bûn. Îdare ji nişka ve beyan kir, ku wê hucreyan (yên tecrîd 35-37) vala ke. Di 16 yê Kanûna 83 an de hucreyan hin bi hin belavkirin. Bi sistemî û grupî. Her grup 5 kes bûn. Wana birin qawîşan herî "zor". Ev kesan li qawîşan bi kêf û pîrozkirinekê mezin hatin bixêrhatinkirin. Ev mirovên ku hev û du bi salan nedîtibûn, di meş û bihnokan de destpêkirin, gilî û sohbetên xwe li hev bikin. Leşker jî vê re rê nedida. Yên jî hucran hatibûn, nedixwestin problem derkevin, yên di qawîşan de, diaxivîn. Bi "tirsonekî" jî sûc dihatin lêkirin, lê belê, dîsa jî heta ji wan hat axiftinê kêmkirin. Li ser vî jî têdikoşandin, ji bo ku, bikaribin mirovên xwe firotê û yên din jî hev bineqîn û li dijî êrişkirina ser leşkeran bûn. Dixwastin mirovên îdarê jî ji hev zelal bikin, ka ew kîne. Ew biryar jî xwe biryarên di hucran de ji aliyên giştî hatibûn girtin bûn.

Derketina bihnokê jî 16 yê Kanûn 83 ta 26 ê Kanûn 83 normal pêk hat. Mirov şeman û yekşeman jê derxe piştî 8 rojan, derxistina bihnokê rakirin. Cardin xistin hundir û derî hatin girtin. Bihnok hat protesto kirinê.

Berê jî di navbera îdarê û girtîyan lihevhatinek jî netica 5 ê Îlonê çêbûbû û jî aliyê Dayra Qordînasyonê nivîsandinek hatibû daliqandin. Ev programeke bû, ku dixwast li seranserî girtîgehê çî bigre û bi dijatî nig dida pêş lihevhatina 5 ê Îlonê, ku wê xira bike. Ji ber vê yekê leşkeran derdixist ciyên bihnokan, ku girtîyan tehrîk û provaqe bike. Li mixabin hin girtîyan jî bi hereketên xwe kar û kirinên wan sivik dikirin.

Di vê rewşê de li bloqa D, li qawîşa 26 an de li serleşkerekê hat xistin. Bi vê sedemê serê berêpaş mezin bû. Piştî re Îdare xwarinê kêmkir û çayê qutand. Di çûn û hatina derva jî qawîşan; pêvçûn û şer bi leşkeran re destpêkir.

Di vî warê axaftina kurdî qedexeyê bû û werger rabû, bi sebebî ku di axaftinan de anga "têkiliyên hêzî û siyasî" hebûye. Li ciyê ziyaretê şerîtekê bi tipên mezin daliqandibû û li ser vê şerîtî dinivîsî: "TIRKÎ BIAXIVE - ZÊDE BIAXIVE" Di ziyaretan de li dijî vî kiryarê hat sekinî. Ji ber ku piraniya ziyaretvan tirkî nizanibûn.

Axaftina di derva li ser girtîgehê hat qedexekirin. Girtîyên ku behsa rewşa girtîgehê dikirin ji ciyê ziyaretan dihatin derxistin. Girtîyan dest bi propaganda kirin, ji ziyaretvanan ra digotin: "Zordestî li ser me her berdeyam e, ew çî bêjin derew e. Bi wan bawer nekin ûhw."

Di van tevlihevî de, 26 ê Kanûnê 83 an de qawîşa 29 an bi sedemê gelek qels ji nişka ve biryar da, ku wê derneyên bihnoka derva û qawîşan din jî bi xwe xapandina bi vî awayî ku "tecrîd wiha dixwaze" pêş ve çûn. Ev biryar bû alikariyê gelek mezin, ji bo pêkanîna kirinên Îdare. Û bi vî şiklê hemû qawîşan carekê din bi hindur ve hatin girêdan. Paşê, piştî demekê dirêj hat zanîn ku ev biryar bi xwastina qawîşa 29 an tenî hatiye girtin.

Di 28 ê Kanûna 83 an de, xwarina êvarê hat boyqotkirin...

Girtîgehê bê deng û di nav şikê de bû. Tirs xwe lê helandibû. Lê belê xwe paş ve kişandin ne mimkin bû. Li ser fêyde û xisara berxwedanekê nû dihat peyivîn. Kesekê jî ne li gel wegerandina rewşa berê bû. Di girtîgehê de gelek berxwedan çêbûbûn û pir kes jiyana xwe winda kiribûn. Êşkence û zordarî dût û dirêj berdeyam kiribû. Lê belê, tu kes jî nedixwast bikeve berxwedanekê pûç û bê plan.

Di bin ve, bê ku agahdarî bidin grupên dîtir roja berxwedanê ji bo 5 ê Çile ya 84 an hatibû tesbîtkirin. Girtîgeh li ber berxwedanekê nû bû. Li aliyê din jî îdare hebû. Ji nû ve êşkence, zilm û zordarî berçavkirin gelek dijwar bû. Hember tercîhek wiha hejmara mirovên bêbiryar (bêqerar) jî gelek bû. Di dawiyê 83 an de paş ve xistina ziyareta vekirî jî aliyê Îdare ve ne mimkin bû. Îdare xwe şerîn nîşan dida, ku plana xwe ya zordariya berê pêkbîne. Li ser jî reqabeta di nav TKP-ML û PKK ê vî karê dirêj dikir. PKK çî dibe bibe dixwast bikeve nav berxwedanekê.

Wiha dixuye ku hin Îdare berxwedana 5 ê Îlonê 83 û yên din danequrtandî bû. Nakokiyên hindur jî tesbîtkiribû. Girtîgeh jî mirovên îdare

xwe firotî û mikurhatî paqij nebûbû. Li pêşiya leşker û serleşkeran her tişt dihat axaftin. Evana giştî şanî dida, ku mirov li ser zemînî provaqasyonekê bû. Li ser vî jî lixwe kirina cilên wekhev hatibû pêş. Ji vî problemê re di berxwedana 5 ê Îlonê de jî tu çare nehatibû dîtin. Ji ber ve yekê(cil) li gelek girtîgehên de berxwedan hebûn. Bê deng lixwekirina wan cilan li Diyarbekirî ne mimkin bû. Îdare jî vê yekê baş dizanî bû. Ji bo vî rewşê gelek xişk û dijwar hawce bû, lê belê tehmîna wan negirt. Pîvana wan şaş derket...

Li hindur car din ramanek "tehakumî" çêbûbû. Her kes bûbû "qehreman".

Hin kesên ciddî jî bo berxwedanê li ser van babetên jêrîn disekinîn:

"Me demekî dirêj di bin êşkence de berxwedan çêkir. Derketina me ji berxwedana dawî hê sê meh e û hê birînen xwe ne pêça ye. Li girtîgehê hê zelalî jî çênebûye. Li ser van hatibû sekinandin, lê dîsa piraniya grupan jê reviyan. Hê jî girîngtir rêyekî têkiliyê agahdariyê jî nehatibû dameziranandin, ku girtîyan tev de bikaribana ji hev agahdarbin. Gelek kesên ku li bin tesîra êrişên îdeolojîk yên dijmin mane, bûne apolîtîk, divê ji wan re çarekî (perwerde-egîtîm) bê kirin. Ji bo van, ji me re wext lazîm e. Divê li girtîgeh mayîn bi demekî dirêj bê berçavanî û fikirin, Mirov dikare her tim berxwedan çêke, divê ev ne li gor dilê

şexsan û awakî serberdayî be. Em dizanin dijmin li kêsa paşve standina mafên me yên ku berxwedana 5 ê Îlonê de hatibûn standin digere. Wê êriş bajon ser me. Belê divê em vî firsendê nedinê... Xwastina dijmin li ber çavê e. Li gel van hemuyan jî, berxwedanekê derkeve holê emê tê de çî bigrin, lê bi şertê ku berpirsiyariya polîtîk li ser grupêkî be..."

Du rojan beriya roja, ku hatibû tesbîtkirin, anga 4 ê Çile ya 1984 an de îdare girtîyên, ku ji dadgehê dizivîrin, xist. Girtî dest bi avêtina drûşme (slogan) kirin. Bi vî awayî îdare bi xwe bû sedema destpêkirina berxwedanê.

Êdî ne girtî, ne jî îdare weka berê bûn. Wê çî bê çêkirinê baş dizanibûn. Bi her du aliyên ve jî bizdonekiya berê tunebû. Leşker timî girtîyan tehrîk dikirin; dev diavêtin û digotin: "Ûlan hun berê weka berxikan bûn, qûna we rabû çî bû!". Di nav girtîgehê de leşker bi çekên xwe ve digeriyan. Êriş û lêdan zêde bûbû. Di girtîgehê de bêdengî berdeyam bû. Tenê gava lêdan çêdibû, slogan jî dihat avêtin. Ne weka 5 Îlonê bû, ku her kes sloganê xwe bavêje. Herkes bi hev re van sloganan bang dikir:

**DAWÎ JI ÊŞKENCE RE!
MIRIN DIBE JIYAN!
ERZA MIROVATÎ WÊ ZORA
ÊŞKENCÊ BIBE!
BIMRE ÊŞKENCE!**

tên mirovên me ji rûçê erdê bê rakin. Li wê derê hovîti, barbarî, nijadperestî û qetiliya dadnena (qanûn nenasî) ya dewleta Tirk di nav 60 salên wê ya herî dijwar pêk hat. Li wê derê laboratuwarek hat avakirin, ku yekê din wek wê li dinyê tune. Di wê laboratuware de talan û îmhakî nedîtî (bê emsal) hat kirin.

Yên ku ji Diyarbekirê derketine he jî nexweş, birindar û perişan in. Li pişt xwe tiştina hiştine, ku wê di jiyanê xwe ya mayîn de ji bir nekin. Hevalan, hogiran hiştine, belkî wana edî nebînin. Li wê derê; hevî û windakirina hevîyê, bê careyî û bindestmayîne, xwe firotin û berxwedanê, îxanet û merrîyê: bi kurtî çî di bendên mirovatî de hebin, ditine. Di nav wan rewşan de, bi rojan, bi mehan û bi salan jiyane. Li wê derê dinyayek hiştine, ku di dîroka mirovatîyê de emsalê wî tune. Li wê derê ciwaniya xwe, fikrên xortaniyên xwe, xweşî û qiweta xwe hiştine. Ji wê derê kîfî girtine, hêrs girtine. Ji wê derê dilpe-

ritandinek girtine, ku efû û lê bihurandin tê de qet cî nagre.

Cehennema Diyarbekirê he nehatiye nivîsandin. Lê pêwîste bê nivîsandin. Êşkencên, ku 24 saetan berde-wambûn; zarok û jinên ku bi edeba wan dihatin listin, mişkên sax ku bi mirovan didan xwarin, madeyên tewizandin (sergêji) ku ji alî tixtoran li mirovan dihatin xistin, mîz û ava firaqan ku didan vexwarin, bê hereket li ser betonê û li nav avê razandiin, berdana kûçikan ser mirovan, ceryan dayin, cixarên ku di laşan de dihatin vemirandin û lédan vana fişt li cehennema Diyarbekirê dihatin karanin...

Qedexeyên ku bi fikirandina salan nayên bîra yekî. Qedexyan, qedexeyan; qedexeya cixare, qedexeya çayê, qedexeya avrêjê, qedexeya hev dîtîne, qedexeya diran şuştinê, qedexeya meşînê, qedexeya rûniştandinê... Pêwîste vana gişt bîna nivîsandin.

Pêwîste Diyarbekirê bê nivîsandin. Ev zilm û zordarî, wehşî û hovîtiya ji mejiyê mirovatî dîr, pêwîste bê nivî-

sandin... Ne ev tenê, divê bingeha îdeoloji û siyaseta li bin van kiryanan jî bê nivîsandin. Dijminatîya dewletekê noker li dijî netewekê... bilindîya çarçova ve dijminatîyê, pêwîste bê nivîsandin; ji bo, Diyarbekirê û bi taybetî ji bo têkoşîna demokratî û sosyalîstî ya li Tirkîyê, ji bo têkoşîna azadî û serxwebûna Kurdistanê pêwîste bê nivîsandin. Ger Diyarbekirê baş neyê zanîn, wê pêşketina têkoşîna bi çavê kor be, wê guhekî wê ker be û wê destekî wê seqet be...

Meha Çile di cehnema Diyarbekirê de he jî bi xwîn û xayîntir e. Ev têkoşîn wê di dîroka de bi navê "BERXWEDANA 4 Ê ÇILE" bê bîranîn. Têkoşîneke gelek giran e, li pişt xwe mirî, birindar û nexweşan hiştîye. Bi taybetî kêmasiyên şoreşa Kurdistanê yê dîroka jî di nav xwe de dihevine.

Ev nivîsandin ji aliyê xebatkarên Ajansa Nûçeya Kurd (ANK) û Kurdistan Press hatiye amadekirin. Berî

ku amade bikin, bi hin girtiyan ku bi salan li girtîgeha Diyarbekirê mane, hatiye axaftin. Hin ji wan li dervayê welat in, hin jî welat û bi bir û baweriyên xwe jî ji hev cuda ne. Ger kêmasiyên ve nivîsê hebin, ji niyetên xirab nînin. Pirs (mesele) bi xwe di rewşekê wisa giran de ye, ku mirov nikare li ser kûr û dîr binivîse. Li ser vî jî gelek dijwar e, ku mirov ji însanên bi salan di wê cehnemê de mane, zêde pîrsa bike û wana bi ramanî ji be carekê din bixe nav wan zehmetiyan. Ne tenê ji bo mirovên diaxivin zehmete, ji bo mirovên ku guh bidin û bîrsin jî gelek zehmet e.

Hin tişt hene, ku ne tenê anîna ser ziman, guhdarkirina wan jî gelek ne xweş û dijwar e.

Zindana Diyarbekirê Bîr Meke!!

Nava girtîgehê tijî hoperlor kiribûn. Ev jî bo dengbirina sloganên bû... Der û dorên girtîgehê jî, jin û zaroyan ve tijî bû. Westihayî û bê xew bûn. Ew jî carna slogan dia-vêtin. Li dawîya berxwedanê meş çêkirin û polêz re şer kirin... Ew jî bi vî awayê ketin nav berxwedanê.

Xaniyên li dor girtîgehê bi awakî fermî (resmî) hat valakirin. Di destpêka berxwedanê de îdare bi destê leşkeran qifîla deriyê qawîşan li hev dixist, da ku bi vî teşqeleyê, berxwedanê he jî zêde bike. Bi qerîna qawîşekê yê din gişt radibûn. Ji ber vî jî herkes bi psîkolojîkî timî şiyar û di nav şikê de dihat sekinandin. Pişt re destpêkirin, av bi xortoman berdan qawîşan û bi rojan, qawîş di nav avê de hiştin. Gava av dihat, qawîşan hev û du şiyar dikirin, digotin: "Heval xortim hat." Bi vî îkazê pace û derî bi nivînan dihatin şidandin, ku xwe ji ava sar biparêzin.

Girtiyên qawîşan tevayî dibirin lî wan dixistin, di wan birin û anînan de gelek girtî teslîmê îdare dibûn... Di wê navberê de di qawîşa 32 an de bi îdarê re pevçûn çêbû, yek serleşker (üstegmen) û gelek leşker hatin birindarkirin. Mesela xwarinê bû meselekê girîng. Îdare bi devxapandina, ku girtî xwarin nagirin, xwarinê da birin. Vî revan zêde kir. Yê derdiket der ve, cardin paş ve venedigeriya. Îdare di gotina xwe ya, ku "hun barîqatan venekin, ez jî xwarin nadim" gav da. Yek yan du barîqat xaric, barîqet ji xwe di rewşa vekirînekê hêsan de bûn. Boyqota xwarin û xwarin ne dayîna îdare, qiwetê qels kir. Birçîbûna mirinê bi kêmayî divabû bigihîşt 30 roja xwe. Danîna barîqetan jî, ji xwe, ji bo berlêgirtina reva hin kesan bû. Îdare rêya qutkirina hêz û rakirina barîqat peyda kiribû.

Di vî navberê de qawîşa zarokan bi sloganên "allah û ekber" û "bimre êşkence" kete nav berxwedanê. Ev rewş îdare şaş û lal kir, ji ber ku ev kesana berê nimêjê dikirin. Êrîşa îdare ser qawîşa zaroka gelek hov bû. Piranî teslîmê îdare bûn, yê man jî ji lédanek giran dîsa çûn qawîşan û dengê wan hat birin.

Di dema berxwedanê de, di navbera girtiyan de têkilî bi gelek zimanan dihat pêkanîn.

Di berxwedanê de yek ji bûyerên girîng; avêtina leşkeran ser qawîşa 34 an bû. Bi hemû hêzên xwe êrîşê ve qawîşê kirin, lê dîsa miwafeq nebûn, ku bikevin hundir. Li hember berxwedanek xurt bûn. Di vî qawîşê de Kevneserokê Belediye Diyarbekir Mehdi ZANA jî hebû. Mehdi ji aliyê kêmasiyên moralî dida girtiyan, ji aliyê din de jî deng li taxa pişt girtîgehê dikir: "Werin cesedê xwe bibin! Ger hun tu tişt nikaribîn bikin, mîna gelê Şîliyê li beroşên xwe xin!" di dawiyê de ev bû sedema ketina gelê taxê, nav berxwedanê.

Qawîşa 34 an 5 roj di nav avê de ma. Bi li hev hatin, hate valakirin. Lê îdare guh li hev hatinê neda. Qawîşan giştî di bin êşkencê de derbas kir û wan avêt hucran.

Qawîşa 34, qawîşa 33 ya kevne. Ev qawîş, qawîşa hevalên, ku cara yekemîn di girtîgehê de tevgerê danîne. Ferhan KURTAY, Mahmud ZENGİN, Necmî ÖNER û Eşref ANIK di vî qawîşê de xwe şewitandin, bi vî çalakiyê rewşa xirab; mikurhatin û teslîmîyê protesto kirin. Ev çalakiyê êşkenceyê saz bûyî sero bino kir, çîrûskên pêşî yê berxwedanê girtîgehê pêxist.

Piştî ku îdare nikaribû qawîşan vala bike ji wezîfe hatin dîr xistin û serleşkerên rutbe bilind û peyayên MÎT ê dest li ser bûyerê danîn. Duvre mînaqêşên barîqatan di girtîgehê de destpêkir û gûr bû.

Rojîya mirinê berfireh bûbû. Xuya bû, wê diçû serî. Bi her 15 rojan ketina miravên nû ve rojîya mirine didomî. Ji her qawîşekê de hejmar hatibû tesbîtkirin. Li gor rewşa qawîşê di navbera 1 heya 3 kesan diguhurî. Grubên ku ji vana hatibûn tesbîtkirin her 15 rojan diketin rojîya mirinê, çalakiyê berdewam dikir.

Avêtina ser qawîşan jî zêde bûbû. Bi taybetî wek qawîşên 34, 24, 25 li pêş çavê qolordiyê qawîşên "har" bûn.

Tevgera pêşîn ya girîng di qawîşa 10 an de ji alî Yılmaz DEMİR hate danîn. Yılmaz DEMİR xwe daliqand û şehîd ket. Di mesaja ku hiştibû;

"Yên ku ji bo azadiyê nemirin, ji wan re azadîxwaz nayê gotin" nivîsandibû. Bi vî awayî rexnegirtinek siyasî û kesên ku ne ketibûn berxwedanê protesto kiribû. Li ser nehiştina ketina wî ya berxwedanê, ew di şibaka qawîşa xwe de deng li qawîşa 3 ya kir û got: "Ez li dijî êşkencê me, tevî ku hun nahêlin jî ezê bikevim berxwedanê" û kete berxwedanê.

Xwe şewitandin û întixar jî zêde dibûn. Hin qawîşan di demê de agir berdan temamî qawîşên xwe û dest bi avêtina sloganan kirin. Hêzên îdara girtîgehê, bi şikandina şibakan ketin hundirê qawîşan... Hat fikirin, ku ji her qawîşekê 3 kesên dilxwaz bi şewitandina xwe bala îdare bikşînin ser xwe, îdare bi tefandina şewitandinê mijul be, da ku li ser qawîşên din de tade kêmbibe.

Girtiyan qawîş bi qawîş bi tevayî cara duyemîn ji bo êşkencê dibirin salona sporê. Ew der weka karxanê (febrîqe) êşkence bû. Ji milekî ve diketin hundir, 5-6 leşker mirov davêtin erdê, bi zorê cila lédikirin. Di vî navberê de yê teslîmbûyî jî dihatin neqandin. Hucran heta dev hatibûn dewisandin. Ji ber vî kesên din qawîşa 30 an de hatin civandin.

Ev qawîş ji bo 25 kesan bû, le ew 100 kes tijî kiribûn, wana birçî, tî û bê nivîn hiştibûn. Dû re vana jî xistin hucreyan.

Di vî demê de gelek kes ji qawîşan teslîmê îdare dibûn. Her diçû berxwedan tujtir dibû. Rojîya mirinê jî gelek rê li pişt xwe hiştibû. Hatibû sewiyekê, ku tirs dida. Girtîgeh bûbû cîyê agir...

Êrîşa herî mezin birin ser qawîşa 24 û 25 an. Van qawîşan gelek dirêj berxwedan. Qawîşa 24 an ji alî îdare ve qawîşa navend (merkez) hatibû nasîn. Di dawîya dawî êrîşekê bi xwînî birin ser. Valakirina qawîşê, tenê ji aliyê qawîşên 25 û 30 hat protestokirin. Qawîşa 25 a agir bi qawîşê xist, bala îdare kişand ser xwe û 2 kes bi şew-

witandina xwe ve, kiriyara îdare protestokirin. Ji van du kesan yekî îdare nekir, ji agir reviya, yê din bi mîrxasî li hember şewitandinê li berxwe da. Her çî qas xwast ku dombike jî, avê lê rijandin û agir vemirandin. Qawîşa 24 an piştî berxwedanekî xurt bi zorê hate valakirinê. Hin kesan xistin hemamê û li wê derê li wan bi taybetî êşkence kirin. Li vir Necmeddîn BÜYÜKKAYA kete ber sikratê (koma), rakirin nexweşxanê, lê şehîd ket. Mehmet ŞENER teslîmê îdarê bû, cilên taybetî û yekcûre li xwe kir, bu sedema li xwe kirina van cilan jî. Geleka bi şerta birina wan li hucreyan, anîn xistin qawîşan. Di nav wan de Remzi AY-TÜRK jî hebû. Ew bi texmîna ku dîsa wê vegerin şertên berê, bi daliqandina xwe şehîd bû. Berê şehîd bikeve mesajek danî. Di mesaje xwe de digot: "Ez têgihîştîme, ku ezê nikaribim di bin êşkencê de bijîm û ezê teslîmîyê hilnebijêrim, xwe dadaliqînim. Bijî gelê KURD! Bimre Koledarî!"

Van tevgeran îdare gelek paş ve xist. Qasî çend rojan bê dengî hakim bû.

Li dawiyê gişt qawîşan valakirin.

Mesele bi rojîya mirinê mabû. Qolordî bi hemû hêzên xwe dixebitî ji bo rojîya mirinê bide sekinandin. Diçûn malbatên kesên ku di rojîya mirinê de ne dianîn, bi wan nesîhetan didan kirin. Ji bo piştgiyariya rojîya mirinê grubên nû pêk dihatin. Lê zordarî û mirinê dawiyê panîk xistibû nav girtiyan, gelek kes, di gel hember derketina hevalên din, dest bi rojîya mirinê dikirin, lê piştî 3-4 rojan dev jê berdidan, teslîm dibûn diçûn qawîşan. Ev yekê ha ji bo hevalên ku bi rastî berxwedanê xwe didomandin moralxirikirinek giran bû. Ev reyekê revê bû.

Di roja 54 an a rojîya mirinê de li hev hatin pêk hat. Lê Cemal ARAT, serromê ku danê qebûl neki-

riye, ji ber ku diya wî gotiye: "Divê kurê min bimre" bi bawerîya ji bin derketina şaibe-yeke ku mirov kare bi mirinê ji bin derkeve; şehîd ket. Pişt re Orhan KESKİN ji ranza (text) ket û şehîd bû. Van kesana jî, piştî 49-54 rojan, piştî li hev hatinê dev ji rojîya mirinê berdan; Hamili YILDIRIM, Mustafa KARASU, Cemal MİRAN, Hasan Hayri ASLAN, Cafer CAMGÖZ, Müslüm ELMA, Aysel ÇÜRÜKKAYA, Recep MARAŞLI, Garabet DEMİRCİ ve Bişar AKBAŞ. Ev hemû jî nexweş û seqet ketin hin jî dijîn. Pir kes jî, bi hin roj ji van kemtir û sedemên cûda dev ji rojîya mirinê berda bûn. Gruba piştgiyariya dawî jî di demê kin de dev jê berda.

Bi vî awayê berxwedana 4 ê Çile qediyabû û li hev hatin çêbûbû. Lê nedihat zanîn, gelo ka ev li hev hatin çî bû, çawa bû. Ji 5 ê Îlonê zêde tu tişt bi dest neketibû. Li ser jî hatibû windakirin. Di ser de jî cil bêdeng hatibû li xwe kirin. Girtîgehê di ser derziyê dijîya. Piranî firsenda revê digeriyan.

Li nav vî tevliheviyê, di 21 ê Adarê 1984 an de roja New-

rozê îdare dest bi belavkirina qawîşan kir da ku Newroz bi giştî neyête pîrozkirinê.

Em ji aliyê têkoşîna Kurdistanê ji girtiyên wek Kemal PİR, M. Hayri DURMUŞ, Ali ÇİÇEK, Akif YILMAZ ku di sala 1982 an de li dijî zilma hov û êşkence dest bi berxwedanê kirine, heya dawiyê jî birine canê xwe fedakirine û şehîdan berxwedana 4 ê Çile, hemû şehîdan dîtir bi barê minetê ve tijî ne.

Ew dê her tim di bîra me de bin!..

Û zindanên Diyarbekirê jî!..

*Ev nivîs par di hejmara 9 emîn a Kurdistan Press'ê de bi tirkî hatibû weşandin. Di wê nivîsê de hin şaşiyên ku hebûn vergerandina Kurdî de hatine serrast kirin.

1- Destpêka berxwedanê ne roja 3 yê Çile, lê 4 ê Çile ye.

2-Beriya berxwedan dest pê bikî îdare 5 rojan xwarin ne daye, li ser rojên rojîya mirinê ew jî bê jimartin dem zêde dibe.

3-Yên ku rojîya mirinê re heya dawî tehemmul kirine navê wan kêmasiyên nivîsîn. Di vî nivîsandinê de li gor tirkî ev guhertinên jorîn hatine çêkirin.

MEHABAD 1946

Piştî bi berfire-hî mezinbûna na zîzmê û pêre gefdayina wê ya li ser dinyaya kapitalîzmê, DYA, Brîtanya Mezin û YKSS, biryara rûniştinê girtin. Stalin, Roosvelt û Churchill li Tehranê hatin ba hev. Li dû civîna Tehranê, civînên Yalta û Potsdamê çêbû.

Xalek ji peymanê Tehranê ku piştî civîna Tehranê hat beyankirin ev bû: "Piştî şer, dê yekîtiya erdê Îranê bê parastin".

Nijdeyên leşkerî yê Sovyet û Brîtanyayê, di îlona 1941 an de ketin Îranê. Heremên ku Sovyet lê xwedî gotin bû, êrdimên Kurdistanê û Azerbeycanê jî digirt hundirê xwe. Piştî ketina leşkerên Brîtanya û Sovyetê nav Îran, otorîteya dewleta Îranê baş hejîya. Şah ji ser text hat dûrxistin û ordî belav bû.

Ev rewşa ku ket ve naverastê, bû sedema hişyarbûna hîs û daxwaziyên azadî û serxwebûna netewên Kurd û Azeriyân.

Ji endamê rêxistina Hêvî ya ku li Îraqê bi serketiya Prof. Refîq Hilmî hatibû damezrandinê, seresed Mîr Hac ku ew di îlona 1942 an de hat Mehabadê û bû yek ji damezrevanên rêxistina komelayê (Komela Jîndewarî Kurdistanê) û ev rêxistin di nav ve rewşa awarteyî û azadiya niv-legal, hêz dabû xebata li nav gel. Ji malbatên mezinên Mehabadê Qazî Mihemed, bi beşdarbûna xwe ya Komelayê heza ve rêxistinê êdî xurtir kiribû.

Rêxistina Komela di adara 1945 an de operaya Dayika Niştîman anî ber didemê. Ev opera dengvedayekî mezin kir. Her dîsa di wê salê de di mehê îlonê de Yekîtiya Soviyet navendiya çandî ya Sovyetê li Mehabadê damezrand. Di meha çiriya yekem de bi bangkirina Qazî Mihemed 60 endamên Komelê beşdarê civînekî bûn. Di civînê de hat biryar girtinê ku navê komela dê bihataya guherandin li çer navê partiyekî siyasî. Herweha di van 40 salên dewiyê de di heza kurdî de, ew Partiya Demokratiya Kurdistan ku

gelek fonksiyonê giring hilgirtiyê ser milê xwe pêkhat. Partî bernameyekî nû amade kir. Di bernameyê de ev bend çîh digirtin.

1-Dî Îranê de gelê Kurd bi birêvekirina karê xwe yê netewî, dê xwediyê birêvebirinekî otomom be.

2-Ziman û hindekariya resmî dê bu Kurdî be.

3-Li gor xatên qanûna bingehiya Îranê, dê ji bo damezrandina meclîsekî ku mafên qontrola hemû kar û barên resmî qontrol bike, di wextekî kurt dê bi hilbijartinê bibe.

4-Hemû karkerên burokratiyaya dewletê dê Kurd bin.

5-Hemû bac û hatinên ku li Kurdistanê bê berhevkerin, dê ji bo Kurdistanê bê mezaxtin.

6-Partiya Demokratiya Kurdistanê dê xebatekî birayeti bike ku, navbera Azeriyân û Kurdan xweş be.

7-Partî dê xebat bike ku ji bo çanda gel pêşve here û bi awayekî giştî ji bo malbendîya jiyana gel ziyade bikin. Paşê cotkarî û bazirganiyê ziyade bikin û kultura û exlaqa xelkê berz û bilind bikin û rewşa aborî baştir bikin.

Di meha sermawezê de çapxana ku ji aliyê Yekîtiya Sovyet wek piştigirtiyê hatibû şandin, ket xebatê û rojnama "KURDISTAN" dest bi jiyana weşanê kir.

Disa di wî demê de hêzên Barzanî ku ji aliyê qiralyaya Îngîlîz bi bombaranê ziyatek mezin xwaribûn, bi qiwetê nezikê deh hezar miro-

van derbasê Îranê bûn û li nêzê Mahabadê çî girtin.

Roja 22 yê berfbarîna paşî hatibû. Qadî Mihemed li Meydana Çarçîrê li pêş bi hezaran însanê ku çavên wan jî dilxweşiyê diberiçin axiftinekê dîrokî kir û got: "Komara Mehabad yê Kurdên serbixwe ava biyê".

Qadî Mihemed di berdiwamiya axiftina xwe de digot: "Kurdan gelekê bi serê xwe ne û li ser erdên xwe dijîn û weka her gelekî mafên çarenûsi heqê wan e jî".

Di meha adarê de hêzên Barzanî li Mehabadê ciyê xwe girtin. Di wî gavê de avakirina hêzên leşkerî destpêkir ku qadîrên navçeyî jî 70 serleşkeran bû.

Di dawîya meha adarê de ji Seydî Qadî Omar Xan Şîqaq, Hemê Reşîd û Mistefa Barzanî re nişana ge-

nirali hat dayinê. Di 23 yê gulanê peymanê yekîtiya hevkarî û dostaniya Kurd û Azerî pêk hat.

Di 24 ê gulanê hêrişa leşkerê Îran dijî Komara Kurd destpêkir. Hêzên Barzanî eniyê parastin. Leşkerê Îran bi windakirinekî mezin xwe paş ve kişand. Komar serketina xwe yê peşî bi dest xisti-bû. Weşan gelek bi jar rabû bû ser xwe û dawîya weşanê ne dihat. Ji rojnama Kurdistanê bêtir, Hawar, Agir, Pîlale, Gelawêj û organa partî niştîman jî di nav weşanan de bûn.

Ji bo dibistanan pirtûk hatibûn amadekirin û li çapxanan bûn. Radyoya ku ji Sovyet hatibû dest bi xebata xwe kiribû û her roj di navbera 16-22 weşîneka xwe didomand.

Xirabûna pêşî li Komara gel ya Azerbaycan de bû. Di 12 berfbarîna pêşî de bi deh hezaran mirov hatin qutkirin. Leşkerê Îran di 13 yê berfbarîna pêşî de kete Tebrîzê.

Di 14 ê berfbarîna pêşî de Komara Mehabadê ya Kurd dest bi hejandinê kir. Rojek şûn ve nunerê tacirî ya Sovyetê ji Mehabadê derket lîxist çû. Di 16 yê adarê da Qadî Mihemed jî bo hev ditinek çû ba qumandarekî Îranê. Mehabad wê berxedan ne da. Ne dihat xwastin ku xwîn birijê. Lê belê di wan rojan de hate zanîn ku Barzanî bi hêzên xwe li Mehabadê mewzî digire. Qadî Mihemed ji qumandarê Îranê re got: "ger ku hêriş bi ser bajêr ve bê, wê Barzanî bi hêzên xwe re bajêr biparêze û wê gelek zêde xwîn birijê". Leşker neketê Mehabadê. Riya li hev hatinê bi Barzanî re hat gerandin. Sê alternatîf ji Barzanî re hatine pêşkeşkirinê. Barzanî qebûl nekir. Bi şer qiwetên xwe kişand Îraqê.

Di 20 ê berfbarîna pêşî de Qadî hat girtin. Di 31 adarê de li meydana Çarçîra li ciyê ku Komara Mehabadê yê Kurd hatibû fermankirin, hat bi dar ve kirin. Di nav kesên ku hatin dar ve kirinê de Seyfî Qadî û Sedrî Qadî jî hebûn.

Mina Hanım'ın Mehabad Anıları

ANK muhabirleri, bir kaç yıldır Batı Almanya'da yaşayan Mehabet Kürt Cumhuriyeti Başkanı Kadı Muhamed'in eşi Mina Hanım ile görüşmüşlerdi. Bu görüşmenin tam metni Kürdistan Press'in 10. sayısında yayımlandı. Mehabet Kürt Cumhuriyeti'nin 42. kuruluş yıl dönümü nedeniyle, konuşmanın bir özetini okuyucuya sunmayı yararlı gördük.

"...Mehabad Cumhuriyeti" ilan edildiği gün Kürt milleti, bütün aşiretler Mehabet Çarçîra meydanında toplandılar. Mehabad, böylesi bir coşkuya ve önemli olaya ilk defa sahne oluyordu.

Cumhuriyetin ilan edildiği gün, Çarçîra meydanında toplanan halkın yanında Irak Kürdistan'ından Melle Mustafa Barzani, İzzet Abdulaziz, Mustafa Xoşnav, Mir Hac, Türkiye Kürdistanı'nı temsilen bir zat, Suriye Kürdistanı'nı temsilen Kadri Cemil Paşa ve diğer siyasi liderler hazır bulundular. İhsan Nuri Paşa ise zorunlu ikamete tabi tutulduğundan ne yazık ki bu görkemli ve tarihi günde Mehabad'a gelemedi.

O dönem, Kürt Kadınlar Birliği Başkanı idim. Mehabad ve Kürdistan'ın diğer bölgelerinden gelen kadınlar da o gün Çarçîra'da toplanmışlardı. Halk mutluluktan uçuyordu. Onbinlerin katıldığı goventler tutuluyordu. Herkes, köylüleriyle, esnafıyla, işçisiyle kadını ve erkeği ile tek kalp, tek can halinde o günün mutluluğunu yaşıyorlardı.

Merhum şehid Kadı Muhammed, Kürt bayrağını göndere çekti. Cumhuriyet yıkıldıktan sonra da aynı yerde idam edilecekti. Merhum, Kürt Cumhurbaşkanı olarak konuşma yaptı. Konuşma coşkuya alışılandı. Ondan sonra, Melle Mustafa Barzani, Hacı Ağayê Muhtedi ve o gün Çarçîra'da bulunan siyasi liderler birer konuşma yaptılar. Bayrak, milli marş (Ey Reqib) okunarak göndere çekildi. Mahşeri bir gün yaşayan Mehabad coşmuştu. Her milletten insan o gün Çarçîra'da toplanmıştı. Kürtlerden başka, Acemler, Azeriler, Ermeniler, Yahudiler herkes ordaydı. Daha sonra, gidip Parti'de oturdular. Çeşitli konularda konuşmalar yapıldı. Bakanların atanması ve hükümet teşkilatlarının kuruluşu üzerine kararlar alındı.

Rahmetliyle baş başa kalıp konuşmaya fırsat olmuyordu. Çünkü çok meşguldü.

O günkü toplantıdan döndükten sonra bana şunu dedi: "...Ben Kürt milleti için elimden geleni yaptım. Son nefesime kadar da bunun için mücadele edeceğim..."

O çok büyük bir insandı.

Artık devlet ve hükümet örgütlenmesine başlanmıştı. Matbaa kuruldu. Kürtçe yayınlar yapılmaya başlandı. Mehabad ve diğer şehirlerde rahmetlinin de bizzat katıldığı bir kampanya ile kürtçe eğitime başlandı.

Xorsûrê Qadî adlı bir teşkilat oluşturuldu. bu teşkilat şehirlerin düzenini sağlıyordu.

Kadınlar için okullar açıldı. Okuma-yazma bilmeyen kadınlara okuma-yazma öğretiliyordu.

Cumhuriyet çok kısa bir dönem yaşadı ama çok değerli kurumlar oluşturmuştu.

Cumhuriyet'in yıkılmasından bir kaç gün önce, merhum'un kardeşi Tahrân'dan gelmişti. O günlerde çok misafirlerimiz vardı. Gece radyoyu dinledi ve radyodan Azerbeycan'ın teslim olduğu haberini duydu. Kardeşine; "Sen Tahrân'a git" bana da; "Ben Saqız tarafına peşmergelerin ziyaretine gideceğim. Yarın Melle Mustafa Barzani ve Barzaniler gelecek. Çok kalabalıktırlar, bu nedenle iyi hazırlık yapın onları ağırlayın..." dedi.

Ertesi gün, bütün hükümet yetkilileri ve aşiret büyükleri bizim ev de toplandılar. İran askeri de Mehabad'a girmişti. Rahmetli o toplantıda dedi ki; "...Ben dün gece eve geldiğimde benim karım ağlıyordu. Neden ağlıyorsun diye sorduğumda bana 'bu milletin perişanlığını gördükten sonra nasıl ağlamıyayım' dedi. Eğer siz de de karım gibi gayret olsaydı bu günkü durum başımıza gelmezdi." dedi.

Cumhuriyetin yıkılışından 8 gün sonra rahmetliyi yakaladılar. O günlerde hep evde oturuyordu. Cumhuriyetin yıkılışının 8. günüyü, ben çocukları hamama

götürmüştüm, döndüğümde rahmetli evde yoktu. Nerde olduğunu sorduğumda, İranlı generallerin adam gönderip ev'den aldıklarını öğrendim.

Zindanda olduğu süre içinde bir kez ziyaretime gittim. Kucağımdaki küçük kızımı ve oğlumu, onlara yiyecek götürün ve ziyaretine giden adamlarımız birlikte götürüyorlardı. Büyük bacısı da 2 kez ziyaretime gitmişti.

Bir gün, tam Çarçîra meydanından geçiyorduk ki, biraz ileride Kadı ve arkadaşlarını bir otobüse bindirilirken gördük. Kenara çekildik ki bizi görmesinler ve başladık onları izlemeye. Bir asker Kadı'ya hakaret edercesine, "Biraz çabuk olun. Arabaya binin" diye bağırıyordu. Kadı çok kızmış olacak ki, güb bir sesle şöyle dedi; "Ne yapmak istiyorsunuz. Hem bizi buraya getiriyorsunuz ve hem de hakaret ediyorsunuz. Biz vereceğimizi cezadan korkmuyoruz. Fakat bize asla hakaret edemezsiniz." Neyse, onları arabaya bindirdiler ve götürdüler. Biz de yolumuza devam ettik. O günlerde gözüme uyku girmiyordu. Yatamıyordum. Bir gece geç saatlerde, ki ben yine yatamamıştım, birden kapı çalındı. Geç saatte gelen kardeşim Fettah'dı. Başını duvarlara vurarak ağlıyordu. "Evimiz yıkıldı" dedi. Kadı'yı idam ettiklerini anladım.....

Çocukları alıp mezarlığa gittim. Bütün Mehabad oradaydı, mahşer gibi bir kalabalık vardı...

Onu oturup yüzyıl anlatsam bitiremem. Şair Hemin'in dediği gibi;

"O Kürt milleti için GANDİ idi, ama Kürt milleti O'nun için Hintli değil-di..."

Gerçekten de durum budur... İlk Kürt Cumhuriyeti'nin Reis-i Cumhur'u, KADI MIHAMED idam sehvasından şöyle haykırmıştı:

"...Özgürlük hiç bir zaman yok edilemeyecektir. Siz bir Muhamed öldürüyorsunuz, ama Kürtlerin içinde yüzlerce Mihemed var..."

Kürt halkı kendi öz aydınlarına sahiptir!

"KÜRDİSTAN PRESS" gazetesini çıktığı ilk sayısından itibaren dikkat ve ilgi ile takip etmekteyim. İtiraf etmek gerekir ki yayınının gerçekten takdire layık bir yol aldı, gelecekte de aynı ve daha iyi başarılar dilerim. Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesini en yakından ilgilendiren incelemeler yapıldı, analizler ve alternatifler sunuldu, makaleler basıldı. Özellikle üzerinde durulması gereken ayrı bir öneme sahip olan şey de "Kürdistan Press" in Avrupa'da bulunan Kürt aydınlarına, akademik gençliğine, mülteci ve işçilerine ülkeden taze haberlerle, değerli enformasyonlar iletilmesi. Bu yüzden ANK'ya şükranlar!

Yayını boyunca gazeteler, belirli kürt entelektüellerinden bir çok yazı yayınladı, sansürlere gitmeden açık açık demokratlığını korudu. Bunlar arasında A. DİKİLİ arkadaşın bir kaç dizi yazılarına işaret etmek istiyorum. Türk solunda "ter dökken", "enternasyonalist" Kürt aydınlarla ilgili makaleler... Bu publikasyonlarda yerinde eleştiriler ve önermeler yapıldı. Derin analiz ve belirli tecrübelerle dayanıldıkları göze çarpı-

yordu. Kanımca onlar "Kürdistan Press" in dökümanlarında layık oldukları yeri alacaklardır.

Şimdi meselenin özüne geçmek istiyorum. Gazetenin 27. sayısında yayınlanan A. DİKİLİ imzalı "Efendi Aydınlar" başlıklı kritik makale hakkında. Arkadaş, sinirli psikolojik bir sırada olduğu anda mı yazmış bilmiyorum, ama - öz Kürt aydını, dirençli Kürt aydını aydını kavramları ne tanımak istiyor, ne de öyle bir cümleyle rastlanabiliyor. Yani yazıyı okuyan herkes sonunda şöyle bir neticeye varıyor - "bu Kürt'ler "kuyrukçu, işbirlikçi" aydınlardan başka hiç bir entelektüel katman verememişler. Her şeyden önce şunu bilmek ve değinmek gerekir ki - Kürt'ler bir ulustur, onun içinde onbinlerce direnişçi aydınların yanında, teslimiyetçi "sarı aydınlara" da rastlanacaktır.

"Efendi Aydın"lar daha baştan şöyle yanlış bir değerlendirmeye başlıyor: "Aydın, kavram olarak pek büyük bir anlam ifade etmiyor. Bir şeyler bilen, okumuş kişiye aydın denilebileceği gibi, hiç okumamış, hayatın engin pratiğiyle içli dışlı yaşamış ve bundan dersler çıkarılmış kişilere de aydın denebilir."

Oysa, pratiğe bakıldığında gerçekler öyle çizgiler değil, tam tersini çiziyor.

Aydın, içerik olarak çok bü-

yük anlam taşıyan bir kavramdır. Bilinmektedir ki, bir halkın, bir ulusun değerlerini sırtında taşıyan, zenginleştirme yolunda ondan en fazla sorumluluk istenen kişidir. Ayrıca, bir bağda yetişen en güzel, en hoş meyveye benzer. Övünç kaynağıdır! Zaten, DİKİLİ arkadaş başta öyle bir cümle diziyor, fakat takip etmiyor bu cümleyi: "Aydın, ulusal değerlerini uluslararası değerlerle bütünleştirebilir!" Biz Kürt'ler zannedersen çok mu çok öyle aydınlar verdik, veriyoruz, vereceğiz. Faik Bucak'lar, Said Elçi'ler, 47'liler, Kamuran Bedirhan'lar... rahmetli Yılmaz Güney" . Kürtçe bile konuşamayan üstüne basarak yazıyorum yüce Kürt aydını Şivan, bugün " Kürdistan Press" 'te publikasyonlar yayımlayan onlarca kişiler bile bu kavrama layık büyük isimlerdir.

Kürt halkı kendi öz aydınlarına sahiptir. Sevinç veren bir kazanımdır ki onlar gün be gün çoğalıyor. Hiç, ama hiçbir zaman Kemalizme çaba sarfeden ve sarfedecek aydınlar, ne de Türk ruhu ile yaşayan ve yaşayacak...DİRENİŞÇİ Kürt aydınlar.

DİKİLİ arkadaş, biz Kürt'lerin eleştirilebilecek çok tarafları vardır- aramızdaki demokrasi sorunu, birbirimize saygınlık, birlik problemleri, çamur atma ve daha bir çok ...konular. Bunun yanında övülecek

yanlarımız da mevcuttur. Bunlardan biri de gelişen Kürt mücadelesinde, Kürt aydınının rolüdür. Bu hiçbir zaman küçümsememeli! Çünkü, çok nazik bir sorundur bu, ona taraftar olmalı, eleştirilecek yanları dikkatlice yapılmalı. Çünkü, cezaevlerinde, zindanlarda kurtuluş hareketimizin direniş destanlarını yazanlar öz Kürt aydınları, döğüşen, boğuşan, işkençeye uğratılan yine o Kürt devrimcisi, Kürt aydınıdır, bu yolları katederek çelikleşmiştir direnişçi ruhu. Avrupa'da son yıllarda Kürt meselesini, uluslararası politik gündeme getirtmede en fedakar rolü oynayan Kürt aydını değil mi? Öz Kürdistan'lı aydın mücadelesini çok kez kanıtlamıştır ve cilt kitaplarla onun tartışması yapılabilir.

Bunun yanında halkımızın var olma mücadelesini göremeyen, onun ağır yükünün altında ezilen ve bu yüzden kaçan, kemalistleşen, Türk ruhu alan birine Kürt aydını denilebilir mi?

Saygılarımla!
Sofya: 11.12.87

Deldar ZANA

Emperyalizmin yedek lastiği burjuva demokrasisisidir

Geçtiğimiz günlerde TBKP'nin legal çalışmalarını başlatmak için Türkiye'ye dönen TKP ve TİP genel sekreterleri ile ilgili burjuva basınında geniş yer alması yanı sıra devrimci demokrat basında belli oranda yer verdi.

Ben kürdistan'lı bir işçi olarak, kardeş Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkları aldatmaya çalışan "sol isim"li genç Türk burjuva milliyetçilerin parti (TBKP) programını kısaca özetleyerek görüşü açmayı bir işçi olarak görev biliyorum...

Adı geçen program tasarısı; — Türkiye, NATO içinde kendi meşru güvenlik çıkarlarınıca ve dünya barışın haklarına uygun bir politik izlemeli...

— Türkiye, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün uluslararası rolünü artması için her türlü çabayı göstermelidir.

— Türkiye, bütünsel bir Avrupa politikası ve bütün dünyaya açık yönlü bir uluslararası ilişkiler politikası izlemelidir...

— AET tam üyelik ulusal ekonominin ve çok yönlü dış ilişkilerin ihtiyaçları temel olarak değerlendirilmelidir.

— Uluslararası Para Fonu (İMF), Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve gelişme ör-

gütü (OECD) gibi kuruluşlarla olan ilişkiler ulusal çıkarlar temel olarak yeniden düzenlenmelidir.

— TBKP, program tasarımının yeni yaklaşımları adlı bröşüründe proleter demokrasi başka bir adla proleteryanın diktatörlüğünü de programından çıkardığını da açık bir şekilde ilan etmiştir.

TBKP'nin programından da anlaşıldığı gibi, türk devletinin emperyalist güçlerle olan mevcut ilişkilerini sürdürmekte yancı ve kendisi de aynı zamanda TC Devletinin bu kötü mirasının aday ve Özal Hükümetine de göstermelik olarak karşı çıkan TBKP, TC Devletinin ölümlü bağnazca savunduğundan dolayı, başkalarını da bu konuda eleştirmektedir. TBKP'nin en kötü özlemi burjuva parlamentosundan iki-üç sandalyeye oturarak burjuva demokrasisi ve burjuva diktatörlüğüne evet diyerek, işçi sınıfı, emekçi halkları sömürüp soğana çeviren burjuva düzenini korumaktan başka bir iş yapamayacaktır. Aksine güçlendirecektir bu haydut burjuvaziyi!

Marks ve Engels'in bilimsel araştırma ve değerlendirmelerinden kolayca anlaşılacağı gibi burjuva "Cumhuriyetlerin en demokratik olanı bile burjuvazinin ve bir avuç kapitalistin elinde işçi sınıfını ve emekçi kitlelerini ezme yarayan bir aleten başka bir şey olamayacağını" açıklamışlardır.

"Kapitalistlerin özgürlük" tanımı her zaman zenginler için yiyecekten patlamak ve işçiler için açlıktan ölmek özgürlüğü biçiminde olmuştur...Gerçek özgürlük ve eşitlik yalnızca bizim kuracağımız düzende var olacaktır". Burjuvaziyi alaşağı etmesi, burjuva devlet aygıtının parçalanmasını "zora dayalı bir devrimin kaçınılmazlığı" onur duyarak" proleteryanın ölümsüz önderleri tarafından kesin açıklanmışlardır. Sınıf mücadelesi ve proleteryanın diktatörlüğü konusunda, Marks'tan zikir eden, devrim hastası Lenin şöyle diyor; "Sınıf mücadelesi öğretisi Marks tarafından değil, Marks'tan önce burjuvazi tarafından yaratılmıştır ve genel olarak burjuvazi tarafından kabul edilebilir bir şeydir. Yalnızca sınıf mücadelesini kabul edenler henüz Marksist değildirler; denilebilir ki, bunlar hala burjuva düşüncesini ve burjuva siyasetinin sınırlarını aşmamışlardır. Marksizmi sınıf mücadelesini öğretisiyle sınırlamak demek Marksizmi budamak, çarpıtmak ve burjuvazi tarafından kabul edilebilir bir şey indirgemek demektir. Ancak sınıf mücadelesini kabul etmeyi proleterya diktatörlüğünü kabul etmeye vardır bir kimse Marksist'tir... Marksist ile sıradan küçük (aynı zamanda büyük) burjuva arasındaki en derin ayrımı oluşturan şey de budur".

TKP ve TİP'te kendilerini buda-

dılar. Tam da TC Devletinin resmi ideolojisine ve burjuva siyasetine uygun bir budama. Nitekim, gelişmelerde böyle bir hat izledi ki, kiremitler ayaklar altında eriyene dek. Osmanlı'nın hamamından yıkanarak tövbe etmeleri, TKP'nin "silahlı Kuvvetlere ilişkin reform programı ve ulusal egemenlik alternatif" in kötü bir ürünüdür...!

"Kemalizm, ulusal bağımsızlıkçı"ları,

"Silahlı kuvvetlerde ulusal bağımsızlıkçı, yurtsever gelenek"çileri,

"TC Cumhuriyet sınırlarının bekiçi"leri,

"Atatürk döneminin olumlu mirasının sürdürücü"leri,

"Atatürk döneminin barışçı, egemen onurlu dış politika"cıları,

"Türkiye'nin bağımsızlığının, egemenliğinin ve T oprak bütünlüğünü",

Savunduklarını iyi kanıtlamak için Haydar Kutlu ve NihatSargın, Ankara'ya yemin etmeye gittiler!

Bu ipin bir ucudur. İpin diğer ucu da bizim "İşçili aydınlarımızdır". b Gelecek günlerde "PAPİLLON" çuların da Gemisi Karadenize doğru yola çıkar... 1.1.1988

H.SİPAN

MÊVAN Û MAZULVAN

Battal BATÊ

Nivîsandina min li ser xwînî bûna meye. Bi giştî ya Kurdan û bi taybetî Kurdên Kurdistanê Tirkîye piştî 1980 î.

Hûn hemû dizanin, me xwe pifekê li ber leşkerê Tirkî ne girt. Yê hineka ji me, ji xwe ti dîtînen meyî wilo ne bûn ku, gelê Kurd gihaye û bi hêzê kare îro şerê leşkerê Tirkî bike. Lê piştî hemû xeletiyên leşkerê Tirkî (Generalên Tirkî) "jîr bûna xwe!" bikar anîn. Dest li ser hikim danîn. Em xwînî (mihacir) bûn û berê me ve carê kete Kurdistanê Surî.

Mêvandarî û mazulvanî ji siyasetê heta siyaseteke di cidwe bû. Hinek siyasetên Kurdistanê Tirkî (hindik jî bê) cî ji xwe re çekiribûn. Lê, hindik gelek, ti ferqa mezîni di navbera me de nebû. Em hemû mêvanên Kurdên Suriya bûn.

Di vî warî de, tiştê ku ez dixwazim bêjim li ser du xeletiyên mezîni. Ji alîkî ve mêvan (mihacir, xwînî) ji aliyê di ve mazulvan (xwedîyê malê) xeletiyên dikin.

Pêşî ezê li ser me(mêvanan) bi nivîsim:

Piştî em xwînî(mihacir) bûn, bivê-nevê em bûne mêvan. Lê, me mêvandarîya xwe, xweşik bikar ne anî. Me bi çavêkî li mazulvanên xwe di nêrî, ku ew jî Kurd in û mecbûr in me xwedî bikin û ne pêwîste ku em ji wan ra "minnetar" bin. Têkiliya di navbera me de, me xweşik bi kar ne anî. Piştî 7-8 sal di navberê re derbasbûbûn jî me mektubek jî ji wan re ne nivîsî. Yan jî tiştêkî ku dilê wan pê xweşik bibê me nekîr. Di şûna ve de hinek dest dirêjayî jî hatin kirin. Siyaseteke Kurdistanê Tirkî ew tehdît jî kirin. Di vî warî de bûyerek ji min re hatiye gotin, ez pêwîst dibînim vîsaya binivîsim:

Li gundekî jî yê Kurdistanê Surî, ew siyaseta ku min li jor behsa wê kir, arîkariyê didê hev. Diçine mala mirovêkî welatparêz, ew kes tiştê ku ji destê wî derdikeve dide. Li derketinê yê mêvan (yê ku dibêje "ez şoresger im") ji mazulvan re dibêje: "Apo, îro me pere ji te standin, sibê emê klaşînkofekê û du sibê emê kurê te jî te bistînin!!"

Xwedîyê malê li gora bîr û baweriyên xwe di mênê bihiştî û aciz dibe. Piştî re gava axivtîni li ser vî tiştî çê dibê dibêje: "Ma gelo nizanin ku tiştên em dikin em ji dilê xwe dikin? Heke bi zorê bê, dijmin ji tiştan bi zorê jî me distîne. Ma ku wilo bê çî ferqa wan û dijminan jî hev heyê?"

Me xeletiyên xwe gotin gerek em ya rast jî binivîsin li gor dîtîna xwe.

Berî hemû tiştî, gerek em wefadar bin. Em qenciya ku gelê me, ji me re dike biçûk ne bînin û tê bigihîjin ku miletê me ev e û ne gihaye jî ve zêdetir bike. Me karî bû ve mêvandarîya xwe bi karbînin û dilê mazulvanê xwe qezenc bikin. Ew têkiliya meyî ku çêbû, me karî bû pirtir jê fêde bikin. Bi kêmayî wan dost bihêlin û ji wextekî pêş re wan hazir bikin ji bo endametiya şoresê çî li parçê xwe, çî li yekî di.

Min xeletiya me diyar kir. Niha dora mazulvanaye.

Weke tore û edetên me, hemû mazulvan gerek guh bidin mêhvanên xwe. ev tiştêkî xwerisitiye(tabîi). Lê guhdariya xwînîyan(mihaciran) hê girîngtir e. Kurdên Kurdistanê Surî, li gor dîtîna min, wezîfa xwe, di vî warî de pêk anîn. Lê ne bê kêmayî. Ne hemûyan xeletî kirin, lê xeletiya ku tê kirin eve:

Ji ber uk Kurdên Kurdistanê Bakur hewandin, di gelek civatan de behsa bê wefa bûna wan hate kirin. Yan jî, hinek kesan ev kirina xwe (mazulvanî) gelekî mezîni dîtîni û seba xortên ku li cem wan mayî kirin. Ez dîsa dibêjim ne hemû kesî, lê hinek kesan bahs kir û bi xeletî.

Ez ji wan kesên ku mazulvaniya xwe minet dibînin di pirsim: Ma gelo nanê wan kesan li mala wan ne bû, ma di ber kêde xwînî bûn? Ew di ber min, te û xwe de xwînîne û bi deriyên ketine.

Divê em rastiya mazulvanan jî bêjin. Gelek ji me, mêvanan zanin ku, malên ku em li wan di bûne mêvan (hinek ji wan) nanê ziwa li mala wan ne bû. Lê ji bo ku em bi diltengî û xeribiyê nehisin, zarokên xwe bê nan di razandin û tiştê heyî didane me. Hinek ji wan xaniyê we gelek biçûk bûn, em weke kesên malê di hijmartin û em di nav kufletê xwe de dirazandin.

Gerek em van tiştan jî bîr nekin. Kêmayî û rastiyan bi mîrxasî binivîsin. Ji bo na ku mêvandarî û mazulvaniya bê, em dîse xeletiyên nekin.

Kes nizanê cara bê, kî mêvanê û kî mazulvane, kî xwînîye û kî kelfîta xwînîyaye.

gönül pınarı

M. Baksî, 1983'ten bu yana; Kürt müziği, Kürt folkloru ve Kürdistan'dan görüntülerin yer aldığı, (Welatême Kürdistan, Kine Em, Keça Kurd Zozan) üç film gerçekleştirdi.

Son filmi olan "Kaniya Dilan", Baksî'nin çalışmaları içinde görüntü, teknik ve içerik bakımından en kaliteli olanı.

"Kaniya Dilan" da, Küzey Kürdistan'ın doğal ve tarihi görüntüleriyle beraber Kürt müziği ve folklorundan seçkin örnekler sunuluyor.

Bir nevi belgesel niteliğini taşıyan filmde; ses sanatçısı Şivan'ın seslendirdiği "Kirivê" türküsünün konusuna uyarlanmış görüntüler ve diyalogsuz kısa oyunlar yer alıyor. Ayrıca, ses sanatçısı Şirin'in sunduğu güzel parçaların yanısıra, Adıyaman ve Bitlis yöresi halk oyunlarından örnekler, Nemrut, Van Gölü, Diyarbakir ve Bitlis'ten tarihi ve doğal görüntülere yer veriliyor "Kaniya Dilan" da.

Ama film, Baksî'nin de belirttiği gibi amatör bir ekip ile amatör bir çalışmanın ürünü. 45 dakikalık film Avrupa TV'lerinde gösterilmesi, Avrupalı insana Kürdistan'ın doğal ve tarihi zenginliğini, Kürt müziğini ve folklorunu kısa da olsa tanıtmaya olanakını sunması açısından önem taşıyor.

"Kaniya Dilan"ın yaratılması gereken veya yaratılacak olan Kürt Sinemacılığına küçük bir katkı olabileceği umuduyla, sözü biraz da Mahmut Baksî'ye verelim.

Sayın Mahmut Baksî, sinemacılığa olan bu ilginizi ve nedenlerini anlatırmısınız?

□ Söze şöyle başlayayım. 1983'de Paris'te "Duvar" filmimin çekimi sırasında Yılmaz Güney'e; "Neden kürçe film yapmıyorsunuz?" diye sordum. Yılmaz, kendine özgü yapısıyla, kızgınlık ve sevinç karışımı bir yüz ifadesi ile, beni süzerek; "Baksî, Kürtçeyi bilen sen. Yazan ve konuşan sen. Üstelik yıllardır Avrupa'da çok iyi olanaklar içindeyim. Avrupa'da yarım milyonu aşkın Kürte yaşıyor. O soruyu bana değil, kendine ve senin şartlarında olanlara yönel. Bu konuda soru sorulması gereken biri varsa ben değil sizlersiniz. Benim ölüm kalem mücadelesi içinde, ülkem Kürdistan adını "YOL" filmi ile bütün dünyaya duyurdum..."

Yılmaz haklıydı. Sadece film alanında değil, yazım alanında da hep Kürt olmayan unsurlardan bir şey bekledik, bekliyoruz... Bu güne kadar Kürdistan'ı konu alan filmler, romanlar vb. hep dışımızdakilerce gerçekleştirildi.

Kendi sesimizi kendimiz değil, başkalarının duyurmaya çalıştık. Böyle olunca da, görsel sanatlarda da, yazında da çağdaş sanatın gerisinde kaldık. Oysa bir halk, kavgasını, haykırışını kendi içinden çıkan unsurlarla çok daha iyi dile getirebilir.

"Kaniya Dilan"dan önceki film çalışmalarınızdan söz eder misiniz?

□ Demin belirttiğim gibi, Yılmaz'ın kulağıma küpe olan sözlerinin etkisi altında, "Welatê me Kürdistan" (Ülkemiz Kürdistan) filmi 1984'de yaptım.

KANIYA DILAN

rejisor
MAHMUT BAKSİ

ŞIVAN PERWE
ŞİRİN
Koma KOMKAR

Ümceker: BAKSİ HOUSE • Sweden
Kamera: Sipan BEDLİSİ • Asistan rejisi: Soran MOTİD
Deng: Welat BAWER • Studio: FILMVOX AB • Stockholm

FİLM Ü VIDEO KURDISTAN

Bu filmde sonra, Köln'de bir Kürt işçisi bana; "Biliyorum Kürdistan acıdır, kandır, zulümdür... Ama her halkın mutlaka kendine özgü bir kültürü, folkloru, şenliği vardır. Bence, filmlerinizde acının yanında şenliğe de yer verilirse aradaki fark daha da netleşir..." Bu işçi arkadaş haklıydı. Yıllarca yazılanımızda, bildirilerimizde hep zulmü işledik. Ama, o zulme hedef olan güzel Kürt kültürünü, folklorunu, doğasını ve insanını işlemeyi unuttuk. Bu düşünce sonucu, "Kine em?" (Biz Kimiz?) folklorik filmi 1984'de doğdu. Ardından, "Keça Kurd Zozan" (Kürt Kızı Zozan) filmi 1986'da gerçekleştirdim.

Kürdistan'ı sömürgeleştiren güçler, yıllar yılı Kürtlerin göçebe bir topluluk olduklarını, yerleşik bir kültüre sahip olmadıklarını yaydılar. Bu propaganda Avrupalılar tarafından kabul edilirdi. Hatta bu propaganda bir çok Kürt insanını da etkisi altına alabilirdi. Kürt halkına ve Kürdistan'a yönelik bu savlar -kültürü olmayan, vahşi, göçebe bir topluluk- çok bilinçli ve sinsice sömürgeci tarafından piyasaya sürülüyor.

"Kaniya Dilan" filmim işte bu safsatalara küçük bir cevap olarak gerçekleştirildi. Burada Kürdistan tarihi ile doğası içiçedir. Bin yılların tarihi, Kürdistan'ın başeğmeyen

dağları, tarihi ve doğaya uygun biçimlenen türkülerimiz ve folklorumuz sergilenmektedir. Ayrıca filmde yerleşik bir halkın kültür ürünleri gücümüz oranında sergilenmeye çalışıldı. Bu filmi 18 yıl önce kopardığım ana-yurdumda, halkımın içinde gerçekleştirebilmeyi çok istedim...

"Kaniya Dilan"ı diğer üç filminizden ayırt edebilir miyiz? Yoksa daha öncekilerin devamı türünde midir?

□ Şimdiye kadar yaptığım filmlerin tümü belgesel ya da yan belgesel niteliktedir. En büyük istemim Kürt yurtseverlerinin olanaklarıyla bir senaryolu sinema yapıtı gerçekleştirebilmektir. Bu bir "Aşanê Elî", "Bavê Fexriye" veya "Şexiddinê" de olabilir. Kanımca dünyadaki dağlar, ovalar, göller böylesine yaratıcı, yüce ve sevgi dolu olayları yaşamamıştır.

Bugün bir Kürt sinemasından söz edebilir miyiz?

□ Kürdistan'ı bir bütün olarak ele aldığımızda özgün bir Kürt sinemasından söz etmek biraz güç. Buda Kürdistan'ın parçalanmışlığından kaynaklanıyor. Doğaldır ki; Kürt halkının uluslaşma, kültürel değerlerine sahip çıkma ve geliştirme bilinci yükseldikçe, ona paralel olarak Kürt sinema sanatı da kök salıp gelişecektir. Ama, bu, yerinde oturup yapılabileceği de yapmama anlamına gelmiyor. Tam tersine, bir yerden başlamak gerekir.

Son film çalışmanızda karşılaştığınız sorunlardan bahsedir misiniz?

□ Öncelikle, kendi başına başlamak olayı çok zor... Sinema sanatı bizim için yabancı, yeni bir olay. Dünya sinema sanatının geldiği aşamaya bakarsak, bizim içinde bulunduğumuz durum daha iyi anlaşılır.

Bilindiği gibi bu son filmimde, sadece Kürt unsurlar yer aldı. Bu bilinçli bir seçimdi. Filmde, Kürt sinemasının kendi unsurlarını yaratma sürecine küçük, mütevazı bir katkı girişimi olarak da bakabiliriz.

Film ne kadar başarılı oldu? Bunu şöyle yanıtlamam mümkün: Herhangi bir filmde oyunculuk deneyi olmayanlarla ne denli başarılı olunabiliyorsa, Kaniya Dilan'da da o denli başarılı olunmuştur.

Amatör oyuncularmızı yeğledim. Kürt sinemasının kendi profesyonel kadrolarını doğuracağına inancım sonsuz.

Sayın Baksî, siz gazeteci-yazar olarak çalışmalarınızla tanınıyorsunuz. Son yıllarda rejisörlük çalışmalarına da yöneldiniz. Kendinizi bu alanda yeterli görebilir misiniz?

□ Ben Profesyonel bir sinemacı değilim. Bu açık. Ama, herkesin yapamadığı bir şeyi yapıyorum: "Herşeyi" tağmen korkmadan, utanmadan, büyük iddialar taşımadan bir "girişim" yapıyorum.

Sözlerimi bir Kürt fıkrası ile bitirmek istiyorum:

Ayıya sormuşlar: "Kaç türkü biliyorsunuz?" Ayı yanıtlamış: "Otuzüç." Peki demişler, "Türkülerin neyi anlatır?" Ayı da yanıtlamış: "HEPSİ DE ARMUT ÜZERİNE DİR." İşte benim yaptıklarım da bu türden bir şey...

FOTOGALERİ "JENOSİD"

Di 20.XI.1987 li Sofya di galeriyek ji yê hey mezinde "OTE-ÇESTVO", di bin navê, "Jenosîd" galeriya wena / fotogaleri / hat pêkanin. İnîtmslativê we "Sofya Press" bu, û di aynî demê de Galeriyê wena li Qibrisê jî vebû.

Ewana çetla komî / toplu kırım / ya Osmanîyan dijî gelê bulgarî, ya Jontirkan dijî ermenîyan û ya Komara Tirkîyê dijî gelên Qibrisî û Yewnanî didê xuyakirin. Cihê mezin jî bo "Jenosida dijî Kurdan" hatibu vekirin. Gelek wene zilm û zordariya leşkerên turk li Kurdistanê didan. Suretek gewre yê İsmail Beşikçi, gava ku jî girtigahê azad bu di galerî de cih dit. Û di bin de peyvên ku wî bo hebuna netewa Kurdî gotine hatibun nivîsandin.

Galeriya "Jenosîd" jî aliye hezaran kesan ve hat ziyaret kirin. Di deftera ku hatibu vekirin bo dîtinê kesa, gelê bulgarî dostanî û hevqirtina xwe bi tevgera niştîmanîya rizgarîya Kurdistan re anî ziman. Nivîs li ser galerî yê di tewî rojnameyên rojên ê bulgarî de hatin weşandin. Televizyon û radyo jî di programên xwe de li ser qisa kirin. Ji xwendewanên Kurd pirs hatin kirin.

Kurd di welatê xwe de, şere hebun û nebûnê didin. Wana li dijî Tirkîya bi dihen berxwedana pêkanine. İro jî bi hezaren soresgeran di zindanan de, di çiyayan Kurdistanê de û li Ewropa şerê xwe bi dijwarî dom dikin. Bi kurtahî peyvên wusa di weşana da hatin belavkirin.

Deldar Zana/Sofya

Şûjin

Li quncika qahwekê, me çend hevalan li ser "siyasetê" deng dikir. Bo "ya xwe serxistinê" hingî em di nava wêna de "germ" bûbûn, qirrika me ziwa bûbû... Du hevalan jî tu na ma bû rabin hev-serê hev bişkinin...! Êdî, me ne dizanî emê xwe çawa jî ve "siyasetê" xilas bikin!... Vêre-vêre dengê hevalekî jî dîr ve hat:

-Ev çi qalabalixa we ye?! Heyra, dengê we hê jî wê xwara he ve tê!!

Ew heval hat û rûnişt. Em jî, ji ber xwe de sekinîn wî, berê xwe da me û got:

-Deka deng bikin! Bo çi xirre-cirra we bû û niha hûn huskût bûne?! Me li hev nêrî; çavên xwe berda erdê û tû kesî bersiv neda. Piştê hevalekî bê dilê xwe got:

-Me li ser bûyerên ku li cihanê çêdibin deng dikir. Wî, lê vegeand:

-Lê belê, mirov digot qey hûn pev diçin?! Hevalekî din:

-Siyasete me jî, şerr, qirren û serşikandiniye! Ew heval kenî û got:

-Şevê din kirîvekî min hate mîvandarî. Wî "çeroka kalega'yê" xwe jî min re hilda. Bo ku ev xirre-cirra we jî hinekê "nêrm"

bibê, ez wê ji we re hildim??

Hevalekî lê vegeand: Çi pê ve ye, fermol, wî jî dest pêkir:

-Kirivê me got: Kalega'yekî me bi navê "Qemero" heyê. Me, berî çend salan ew jî qesabekî kirrî. Bû pahîz, me ew da rexa kita ga'yê xwe û xwest pê cot bikin. Lê belê, wî, di cih de xwe avête erdê! Me kir û nekîr ew jî erdê rane bû. Me got belkî hê "nû" ye, bo vê jî wê rojê me cotê xwe berda. Roja din jî eynî wêlê...! Gava ku me nîr datîna li ser stûyê wîna, di cih de xwe berdida erdê, dihurrimî...! careke, me di bin zikê wîna de agir jî kir û me got: "Ji xwedê ve guhe em wî heywanî sax bişewitînin!"

Carekê min bala xwe dayê û dît ku gava me dev jê berdida; hinekê li wê de xwe bi çayir-mayiran ve mijul dikir; duvre, duvê (teriya) xwe datîna ser piştê xwe -raste-rast ber bi serjêr ve diçû û êvarî jî li malê vedihewa... Rojêkê li pey çûm, ku bizanim diçê kudê! Gundiyekî jî gundê qontaxa çiyê, li jêra me cot dikir. Tu nebî, her çar diçû û stûyê xwe tîxist di bin

nîrê wîna de! Wî jî gayekî xwe berdida û ta êvarî pê cot dikir...! Min xwe enîrand kalega'yê xwe da pêşiya xwe anî û dîsa êxiste ber cot. Qemero, dîsa Qemero'yê berê bû... Me gelek carên din jî ba wîna anî û di dawiyê de me hew kir dersê di îşê xwe ne jî wî û ne jî jî cotyar anî.

Bi serê te, pahîza me xilas bû, me xetek tenê û pê cot nekîr. Ji neçarebûnê, me kerê xwe li şûna wîna girêda. Zor bû, lê me çawa bikira!

Wî kotekî zivistan derbas kir û giha biharê... Ji bêwêcî, serê wîna bi derekê ve û paşiya wîna bi derekî din ve diçû... Gempirra wîna dahelayî; rûyê wîna wele tîrş û tahl û enîrî; tu dibêjî "qey hineka nan xwariye û wîna qet!" Gava bû pahîz, careke din hevîyeke me çê bû, ku ve carê xwe tev nede û me li pêşberî xelkê fihtekar derneyê! Lê belê, dîsa "sim, simayil bû!" Bi vî awayî ew pahîz jî borî... Tu dibêjî qey wîna "sond" xwariye ku ji me re tû karî neke! Lê belê "efendiyo" rojê biçê kudê, êvarî, divêhewê ma-lê, ku emê xwe bixwê -çi xurme-xurmê jî jê tîne!

Me got hema hinekê goşt bigire, emê wî yan serjê

Ya Sitar!

FENDÎ

bikin; te hew dît me çend qurûş jî kevilê wîna derêxist; yan jî, belkî me ew "bi ser qesabekî" de da. Lê belê, ew ve çirîsaye hev! Ne goştêkî digirê û ne jî dimire em jê xilas bibin; jî xwe em behsa cotkirina wîna nakin! Çi qesabên ku tînen gund, ewilê "li enabe (dinanên xortbûniye) wîna dinêrin. Lê, ji kalitî jî tû enab di devê wîna de neman; ew jî di cih de dev jî kirrîna wî berdîdin... Ne, jî daya zarokan bûya; bi xwedê, vêga jî mêj ve min xwe jê xilas kirî bû...!

Di dawiyê de, çûme ba wî cotyarî... Dîsa pê cot dikir. Gava ku ew dîtîm, cotê xwe berda û hate bêhnvekirinê. Qemero jî, bi çayirekê ve mijul bû. Min gotê;

-Heyra, ez bim, tê çend qurûşan bidî me û bila ew jî "bi serî û pepikan" ve jî te re bê û wesselam! Tu dibînî ew kerî te bixwe tê; lê, kerî min jî binî nayê!

Min dît ku Qemero di cih de dev jî xwarina çayirê berda; serê xwe bilind kir û guhê xwe da me. Te digot qey xwest bizane em çi dibêjin! Hema min dareke girte xwe û ew jî wêdê dîrî kir. Wî cotyarî gazî kir;

-Bela xwe jê veke, jî xwedê ve guhehe!

Min lê vegeand;

-Tu weke min wîna nas nakî! Bi şerefa min, ez dibêjim ew jî zimanê me fêm dike!

Ew bi vê gotinê kenî. Duvre wî ev daxwaza min qebûl kir û me bazara xwe kir. Ji aliyekê bi kêfxweşiya firotina wî û jî aliyekê ve bi tîrs û dilkulî min berê xwe da malê...

Çend roj derbas bûn. Rojêkê em li malê runiştine, min dît, ku ew cotyar ber bi mala me ve tê! Dilê min kir; "tirk" û min got; Keçê, bi xwedê ev hatina wîna ne xêre! Wîna jî da devê derî û got; Silamu aleykum! Bi xemgîni û dilşewitî di cih de dest pê kir;

-Ez di bextê we de me, werin kalega'yê xwe bibin! Min pere jî ji we navê! Lê heye wê min bi êşa zirav bêxê! Ewilê weke berê cot dikir. Lê, nizanîm çi hevalê wîna ye! Me êvaran dibir malê girê dida, teji ber êm dikir. Lê gava em

dibin ku cotê xwe girêbidin, hema dibêje "şelp" xwe tavêje erdê! Em dikin û nakin ranabê! Kurro, niha gayê me jî hînî fen û fûtên xwe kiriyê! Vêca, ez hevî û sed ricayê ji we dikim, wî bibin, berî ku ev yek jî gayê me bi xwe re kirî edet!

Me dîsa ew anî malê...

Wê roja he min gote pîreka xwe;

-Keçê, ezê nimrekê pê bikim, lê belê divê tu nekenî û xwe bigirî! Li pêşiya wîna ezê biaxivim û çi bêjim tu jî bêje; "tu çêtir dizanî", te hew dît me ew anî "rayê!" Ji ber ku wî, dilê me kir xwîn; kezeba me reş kir! Wêna jî got; baş e. Bû êvar, me êmê wîna danî ber û min got;

-Keçê, bi serê min, ta pahîzê me ew firot, jî xwe me firot; eger me ne firot, soz didim, ku ezê kêrê danim ser stûyê wîna! Ji ber ku em nema karin pêre bibin serî! Bi vî awayî emê wî jî û xwe jî, ji vî derdî û herweha, jî vî serêşî û hetiketiye xilas bikin. Wêna jî got;

-Tu çêtir dizanî. Bi serê kirivtiyê, qemero di cih de xwarina xwe sekinand û dîsa berê xwe da me! Ji wê rojê ta niha, ev heywan virde diçe, wirde

diçe; tebat û hedara wîna nayê. Gava ku hê jî dîrî gund ve serê kumê kesekî dixweyê, ew duvê xwe dikê qiliç, bi çargavî diçê û di cih de devê xwe ji wana re vedikê; weke ku bêje; fermo hevî dikim hûn li enabê min binêrin; bi serê we ez ne kalim!

Eve çend carin, pîreka min dibêje;

-Kurro, deka besse, te ew beicand; ji tîrsa hinavê wîna waxta biqetin! Were, vê soza xwe bişkinê! Te bivê emê wî biceribênin, belkî dev jî vî "sonda xwe" berdaye! Ez jî dibêjim;

-Na! Qet ji ya xwe nayem xwarê! Ma wî hindik anî serê me! Vê keleşîçêna havînê jî, kî cot dikê! Ji xwe ditirsim, ku ew bi vî pêkeniya me bizane; hingê divê em "sozeke rastî" bidin!.. Wî havîlî got;

-Çeroka qemero jî dawî bû. Havalekî jî wêde serê xwe hejand û bi dengbilindahî got;

-Ya sitar! xwedê hewza me ji te, kirivê te û ji kalega'yê kirivê te bikê! Em tevek bi hev re kenîn. Duvre, her yekî ji me yeko-yeko "hecetêke" xwe derêxist û ji wê de rabûn...

Resamekî jêhatî; Mithat Mihemed Elî

"Min gava berhemên M. Elî dîtî, bê hemdê xwe di bin tesîra wan de mam. Ez nizanim ji ber çi hisekî wisa di min de peyda bû, gelo ew biyaniyek, ku ji Rojhilatnavîn ji nav şerê hati bû, an jî ez berê rastê berhemên wisa nehatibûm.

Berhemên wî bi azadî û hosteyî hatibûn çêkirin. Di kompozîsyonên wî de di jatiya rengên reş û sîpî him sade û him jî xweşik e..." Mamosteyê Akademiya Hunerê Ciwan a Tokyo, Toro Sunocuhî dîtî, xwe li ser tabloyên M. Elî wisa di-anî ziman.

Mithat Mihemed Elî, resamekî Kurd yê jêhatî ye. Lê belê, ew jî nav Kurdan zêdetir, di nav hunermendên welatên din, ku berhemên wî tê pêşkêşkirin hatiye naskirin.

Me, li gel Mithat Mihemed Elî, li Stockholmê di pêşangehê wî de axaft. Hunermend dibêje: "Em çî bikin, ji ber ku em Kurd in şansê me qasê hunermendên Ewropî bîn naskirin û nasandin nîne."

Mithat Mihemed Elî, an jî Mithat Kakaî, ji Kurdîstana Başûr e. Mithat di sala 1956 an de li gundê Elîsêra girêdayî bajarê Kerkukê ji dayik bûye. Jiyana xwe li gund û bajar domandîye. Ew bixwe li ser wê demê wisa dibêje: "min nedikarî bibim bajarî û ne jî gundî". Ew, xwendina xwe ya pêşî û navendî li Kerkukê kiriye. Xwendina xwe ya resimê li Baxdayê di xwendegaha Hunerê Ciwan de, di sala 1976 an de xilas kiriye.

Hunermend, ji bo ku karibe li Ewropa xebatên resim ji nêzik ve nasbike û jêhatibûnên xwe pêş bixe; di sala 1976 an de çûye Spanya, li Madrîdê dibistana bilind a resim San Fernando de 3 sal xwendîye û di 1979 an de xwendina xwe xilas kiriye.

Hunermend, di sala 1980 ê de vedigere Iraqê. Gava wî bi zorê dibin eskerî ew, di 1982 an de ji eskeriyê firar dike, xwe digihîne nav hêzên pêşmerge; 2 sal nav hêzên pêşmerge de dimîne, paşê li ser jiyana xwe li gel pêşmerge wisa dibêje: "...min tecrûbeyên heja wergirt".

Hunermend, ji bo berde-wamkirin û pêşxistina hunerê xwe di sala 1984 an de hatiye Swêd niha jî li Swêd dijî. Berhemên wî yê nû di navbera 16 ê Çile heya 7 ê Sibat li Stockholmê di GALLERÏ SASSI de hatine raxistin.

Ji bo nasandina wî û xebatên wî em, vê hevpeyvî-nê pêşkêşê xwendevanên xwe dikin.

M. M. Elî li Tokyo ber atolyeya resim Shosekan, 1987

FOTO; TAKESHI, Chiba-Shi

□Kak Mihemed Elî, te çawa dest bi çêkirina resim kir? Heya niha te çi pêşangeh vekirin?

□Min, bi direngî dest bi çêkirina resim kir. Ez, ji 16 saliya xwe ve resim çêdihim. Min, li Baxda di dibistana Hunerê Ciwan de dest bi xwendina resim kir. Lê belê, gava min li Baxdayê dixwend, ez li dibistanê û nav xwendevanan de nedimam. Li Baxdayê kevî, di taxa feqîran de min ji xwe re odekê kirê kiribû, ez li wê derê dimam. Resim an jî huner ji dîrê civak, ji dîrê jiyana xelkê nedihat çêkirin...

Di xwendinê de sala pêşî rewşa min baş nebû. Paşê jêhatibûna min pêşket û min li gel du xwendevanên din, dibistana Hunerê Ciwan bi dereca yekemîn xilas kir.

Min, li Baxda di salên 1974-75 an de, di Navendiya Çanda Kurd li Baxda û Navendiya Çanda Franse li Baxda de pêşangehên sexsî vekir. Piştî xilasbûna xwendina min li Baxdayê, ramanekî min tenê hebû; ew jî, pêşxistina hunerê min bû. Min dizanibû, ku li Spanya derceya perwerdeya (xwendina) grafikê baş e. Ji ber vê yekê ez çûm Spanyayê. Wê demê li Spanyayê xwendevanên Kurd, ku resim û huner bixwenda tunebûn.

Ji ber feqîrbûna malbata min û nebûna bursêkî xwendinê, xwendina min di nav rewşekî belengazî û zehmetî de derbas bû... Hunermend di bin tesîra jiyana ku tê de dijî dimîne, helbet rewşa ku ez tê de dijîyam li ser hunerê min tesîr dike. Ew jî di berhemên min de xuya dibûn...

Ez, li Spanya rastê gelek tiştên çêbûnê hatim. Di meydanên mezin yê bajara Madrîdê û taxên feqîran de; kesên ku bavê wan di şerê navxweyî ya Spanyayê de hatibûn kuştin, bi jiyana xwe yî belengazî tabloyê wê demê îro dianîn ber çavê me... Ew, ji şerê navxweyî ya Spanyayê mabûn. Bê guman, dema şer jî, aştî jî, dewlemend dewlemend e, feqîr jî feqîr e... Ev yekê ha rastê tesîra xwe li ser hunerê min kir.

Li Ewropa mistewa (duzey) huner bilind bû. Ji bo min, hunermend mamosteyên rastî bûn. Di xwendegê de ez karibûm tenê fêrî teorî bibim. Lê belê bo min; Goya, Vilaskis, Rembrandt pêxemberên hunerê bûn. Çawa, ku dibêjin xwedê ji bo mirovan pêxember dişîne, ew jî, ji bo huner wek pêxember hatibûn şandin...

Picasso, Miro, Tapes hunermendên hemdem in. Gava ez li Iraqê bûm min Tapes nedizanî. Piştê ku hatim Ewropa min hunermendên hemdem nas kir. Li gor berhemên wan hunermendên hemdem, min karibû ray û bîra xwe li ser hunera îroyînê bidim û têbigihim. Ji ber vê yekê nasîna min, van hunermendên hemdem ji min re fêdeki mezin da.

Di xwendegê me de 600 xwendevan hebûn. Di nav wan de 5 kes xwendinê bi dereca yekemîn xilas kirin, yek ji wan jî ez bûm.

Gava xwendina min tewa bû, li Madrîdê bi 22 tabloyên xwe ve bêsardê pêşangehekî bûm. Ew pêşangeh her 3 salê carekî dihat çêkirin. Bi Spanyolî jê re digotin 15 Artesas de Bellas Artes yanî; 15 Hunermendên Hunerên Ciwan. Ew pêşangeh jî alî Wezîrê Çanda Spanya ve dihat vekirin. Li Spanya girîngtirîn pêşangehê resim bû.

Her wisa di salên 1976-1980 ê, ku ez li Spanya bûm; di sala 1977 an de, bi du tabloyên xwe ve bêsardê pêşangeha Navnetewî ya Grafikê, di 1978 an de di-sa bi du tabloyên xwe ve bêsardê Misa-baqa Navnetewî ya Resim bûm...

Di sala 1980 ê de tabloyên min li gel tabloyên Picasso, Miro, Tapes û Antonio Sevra li Muzeya Hemdem a Spanya yê de hatin raxistin. Wekê din min, li Muze Albasetî bi 15 tabloyên xwe ve pêşangehekî sexsî vekir. Ji xeynê van pêşangehan, gelek caran berhemên min li gel berhemên xwendevanan hatin raxistin.

Dema ez li Spanya bûm, min resma abstrakt (razber) çêdikir. Lê gava di sala 1980 ê de vegeyriyan Iraqê min ev ûslub nedomand. Ji ber, ku di navbera Ewro-

Destê jinekê Kurd, ku ji ber karên giran ji destên zilamekî stûrtir bûbûn; ji bo min hêjatiyê tablo bû. An jî şehîdîna pêşmergeyê ji bo min menakî mezin îfade dikir. Ez karibûm, ser bûyereka wisa fikrên xwe tabloyek an jî bi çend tabloyan de bidim îfadekirin. Tabloyên ku min di nav du salan de li Kurdîstanê çêkiribûn; li gundê Zeng nêzikê çiyayê Qendil pêşangehekî de pêşkêşî pêşmergeyan û xelkê navçe kir.

□Kak Mihemed Elî, xebatê xwe li Swêd di çi rewşê de dimeşîni, piştî hatina te yê Swêdê te çi pêşangeh (li Swêd û Ewropa) vekir? Niha di berhemên xwe de kîjan ûslubê bi kar tîni?

□Ez pêşî bersiva pîrsa we ya dawiyê bidim; îro ûsluba min, sembolîzma nû (new expressionism) ye.

Ez ji bo berde-wamkirina xebata xwe ya resim hatim Swêdê. Piştî hatina xwe bi du mehan min di sala 1984 an de li bajarê Hasleholm pêşangehekî vekir. Di sala 1984 an de pêşangehekî min li Polonya Galerîya Navendiya Çanda Warsova yê de jî çêbû. Di sala 1985 an de li Stockholmê di Galerî PM' de, di sala 1986 an de, di sala Stockholmê di Galerî H' de min du pêşangeh vekirin.

Hê jî ez ne xwedî atolyekî me. Ez di mala

wê derê gelek tabloyên nû çêkir. Her wisa min tenê ji li Tokyo di Galerî Ôtsuwaya de pêşangehekî vekir. Min gelek hunermendên Japon nas kir. Ew gelek bala xwe didan berhemên min. Gelek tablo yê min li Japon hatin firotin. Kovarên huner gelek rûpelên xwe vekirin bo naskirin û nasandina min û berhemên min...

Beriya 3 meha ez di-sa vegeyriyam Swêdê. Niha jî wek hûn ji dibînin min pêşangehekî vekiriye. Hinek tabloyên vê pêşangehê min li Japon çêkirî bû, ê dinan jî min li vir çêkirin.

□Kak M. Elî, hunermendên Kurd bi çi awayî dikarin piştigirîya tekoşîna rizgarîya netewî ya welatê me bikin?

□Li gor dîtina min, du erkên (vatiniyên) hunermendên Kurd hene: Yek jê; xizmeta têgihandina gelê xwe û pêşxistina çanda gelê xwe bikin û jiyana gelê me ya îro bi berhemên xwe ve bigihîjin pêşerojê.

A diduya jî; Divê dengê hunermendên me tenê di nav çarçowa netewê nemişî. Divê dengê me hemû dinyayê belav bibî. Divê em bi berhemên xwe rewşa jiyana gelê xwe raxin ber çavê dinya, da ku ew jî me fêm bikin.

Em dizanin; rewş û îmkaniyên hunermendên Kurd ne mîna hunermendên welatên dîtir e. Beriya her tiştî dewlet û dezgahêk me nîne ku hunermendên me û hunerê wan bide naskirin...

□Gelek sipas kak M. Elî, ji ber xizmetê te bo hunerê Kurdî. Em te pîroz dikin, serkeftina te û pêşketina hunera Kurdî daxwaz dikin.

□Min zor sipas dikim, ku ewe li katekî heja da bo min. Zor cara rojname û kovarên miletên dîtir li gel min hevpeyvînan çêkirine, li ser berhemên min nivîsîne. Lê balam em cara yekeme, ku min li gel rojnameyekî Kurdî re di-axivim.

Bila bijî huner û çanda Kurd, bila bijî tevgera rizgarîxwazê Kurdîstan.□

Weşanên spanyolî, erebî, swedî, japonî li ser xebatê M. Ali gelek caran nivîsîne...

pa û welatê me de fêrên mezin hebûn. Li Ewropa peyvendiyan mirovan û îfadeya van peyvendiyan di hunerê de bi awakî sexsî derdikevin pêş. Lê belê peyvendiyan mirovan, li cem me cûdatir e. Ji ber vê yekê min dest bi ûsluba realizma nû kir. Êdi di berhemên (tabloyên) min de ew ûslub xurt bû.

Dema ku ez di nav hêzên pêşmerge de bûm, min tecrûbeyên heja wergirt. Jiyana û peyvendi, peyvendiyan wê derê û rewşa jiyana xelkê ji bo hunermendekî baştirîn û hêjatiyê xwendegê e.

Ez tenê li Kerkukê jiyabûm, ji bo wê jî rastiya Kurdîstanê bi giştî nizanibûm. Bi taybetî, herêma bakûrê, ku hêzên rizgarîxwazên netewî lê kom bûbûn, beşek ji mezin gelê me lê dijîyan; ji bo min ne nas bû. Gava ez li gel hêzên pêşmerge di çîyan de mam; min rastiya welatê xwe nas kir, fêm kir. Ev rewşa han tesîreki mezin li ser hunerê min kir.

xwe de resman çêdikim. Em hunermendên biyanî (mihacir) çiqas jî bin bila bibin, li ber hunermendên Ewropî di dereca du-yemîn de ne. Ew dikarin tenê li gor navê me bigihîjin qeneetêkî. Tewrê kesên hunermend û hunerperwer li hember navekî Ewropî, Spanî an jî Italî tişteki din e, li hember me tişteki din e. Em hunermendên welatên paş ve mayî, pêwîste, ku her wek di seheyên din de jî, di seheyê resim de jî, divê du sê qasê Ewropiyan bixebitin da ku xwe bidin geblûkirin. Lê, par ez li Japon bûm, min dît ku fêrêkî di navbera hunerperwerên Ewropî û Japonî heye.

Gava min li Spanya dixwend hevarekî min ê Japonî hebû. Em di malekî de diman. Me di xwendegêkî de dixwend. Piştî xilasbûna xwendina me, her yek ji me vegeyriyan welatê xwe. Lê têkiliyên me tu car qut nebûn. Ew hevalê min Sho Fujiwara par, ez ezimandim Japon. Ez jî çûm. Li Tokyo salekî bûm mewanê Sho, li cem wî mam. Min li

PÊŞANGEH

□Berhemên M. Ali, di navbera rojên 16.1 — 7.2.1988 de li Stockholmê di Galerîkê de te pêşkêşkirin.

GALLERÏ SASSI

16 jan—7febr

Navnîşan—Adress

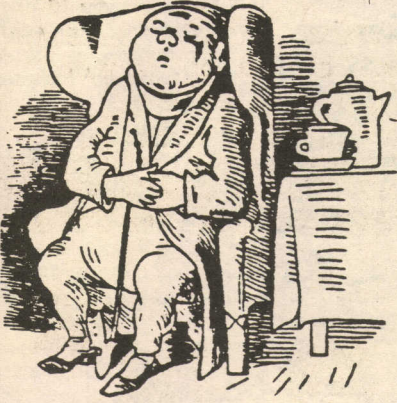
Österlangatan 29

STOCKHOLM

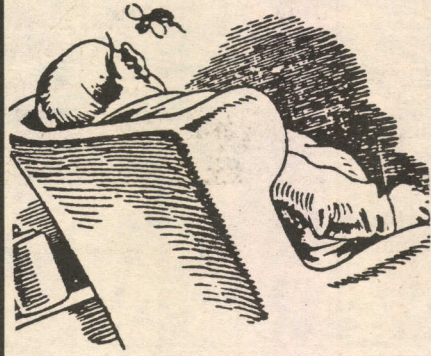

● Wizmêş - Wizikmêş ● 1

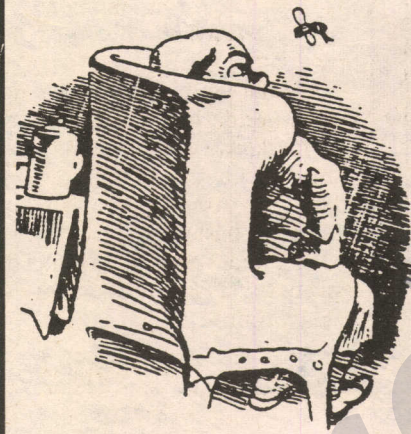
Xêz û Nivîs: Wilhelm Busch ★ Vergerandin: R. T. Hulmanî

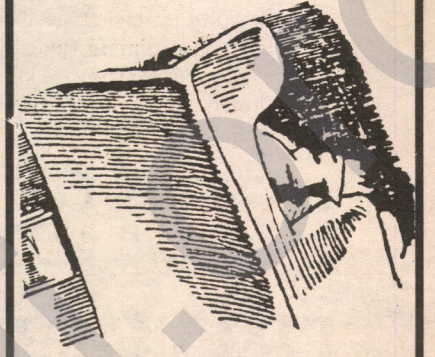
Mufettiş diçe rind rehet
Ku ser kursî rûnişt frêqet

Wizmêş têt û diziwrînî
Ber guh da dengwizinî

Nîvxewda ew hêşyar kir,
Wî bi qar, ew mêzeçavkir

Kirêtmêş diçe û difirî
Keçelserda di hêwirî

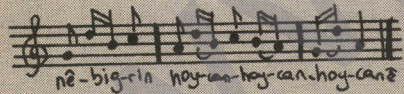
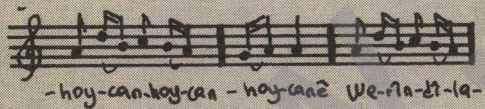
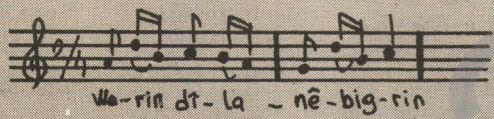
Dom bike

Stranên Zaroka

Helbest û Awaz: R. CAN

•2•

DÎLAN

- Ia | Werin dîlanê bigrin
Hoycan hoycan hoycanê
★
Ib | Dîlana aşîtiyê
Hoycan Hoycan hoycanê
★
IIa | Werin dîlanê çoškin
Hoycan hoycan hoycanê
★
IIb | Dîlana Azadiyê
Hoycan hoycan hoycanê

Gavrios Adriolas • 8 salî • Atîna

Silavên evîni bo zarokên Kurdistanê / Zarokên YEWNANÎ

Γαβρίηλ Ανδρέολας

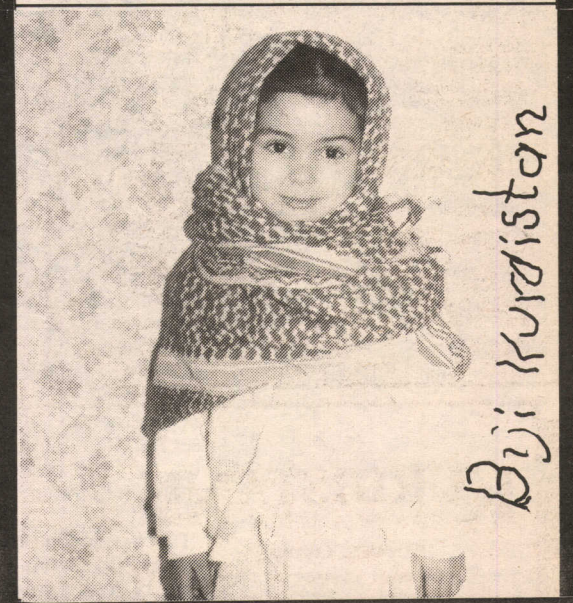

"Από τα παιδιά της Ελλάδας
6τα παιδιά του Κουρδιστάν"

Mereto • 16 mehî • Swed

Melîz • 3 salî • London

Biji Kurdistan

Merhaba;

Zorlu ve güzel bir yıla, haksızlığın ve zulmün paslı kilidini kırarak giriyoruz. Umudumuz ve inancımız tam. Hep sizlerle; sizi yaşıyoruz zıncında. Hareket grafiğinize bağlı, kalp atışlarımız! Her alanda, çiçekte olmak gerek. Güneşin türküsünü söyleyerek bal yapmak için.

Sizleri, dirençli çocuklarımızı ve dışleri dökülmüş safralı analarımızı özledik. Her geçen gün büyüyen bu özlem çırıpınıp duruyor sancılı zulalarımızda.

Çetin ve zorlu bu yıla; yılğınğa, dönekliğe, ihanete karşı direnci haykırarak girerken, yediden yetmişe hepinizin yeni yılını çoşku ve özlem dolu yüreklerimizle kutluyor, kucaklar dolusu selam ve saygılarımızı yolluyoruz.

Özel Tip Cezaevi ANTEP

VİTRİNDEKİ ELMA ŞEKERLERİ

Türkiye Cumhuriyeti'nde bir sürü kendisine kurnaz ve bilen gözüyle bakan ve kendisini devrimci, demokrat, ilerici, aydın sayan insan geldi, geçti. Fakat biz bunlardan sadece iki tanesinden, yani iki elma şekerinden söz edeceğiz. Uzun denen bir çalışmadan sonra TBKP adı altında birleşip, tosunun yurda dön çağrısını, arzu ettikleri gibi giyindirip kuşandırdıktan sonra, hayal ettikleri, demokrasi adını taktıkları yurtlarına döndüler.

Fakat umduklarını bulamayan bu elma şekerleri, tutuklandı. Bunlar, MİT tarafından sorulan her soruyu değil, fakat çoğunu cevapladılar. Ve daha da ileri gidip arkadaşlarının isimlerini verdiler. Yani uzun sözün kısası, meseleye hainlik ettiler.

Demokrasi bununlada yetinmedi ve onları en demokratik maddelerce, yani 141-142 maddelerince tutukladı ve yargılayacak.

Mahkeme salonunu terkederken uzun ve ince bir yolculuğa çıktığını anlayan Elmışekerlerinden biri, avukatının uyandırması üzerine, demokrasiyi kurtarın diye bağırmağa başladı. Aca bu elma şekeri, hangi demokrasiden söz ediyordu. Orada burjuva demokrasinin eseri bile yoktur.

Bunun unutulmaması gerekir. Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını inkar eden bu tür insanlar, ancak demokrasiyi serap edeceklerdir. Çünkü, Türkiye'ye gelecek bir demokrasi Kürt ulusunun KKTH ile bağmlıdır. (Ezen ulusun sınıfı, ezilen ulusun sınıfını inkar ettiği müddetçe, başta kendi işçi sınıfına ve ezilen işçi sınıfına ve dünyadaki işçi sınıfı hareketine ihanettir.) Saygılarımla

Lüdenscheid'dan bir okuyucu ALMANYA

NEWROZ kurdische neujahrfest 88

şivan
güllistan
ciwan
sıdik doğan
rojhat
dimo taha
grup balaban
folklor
dias

Quartier Latin
Potsdamerstr. 96, W. Berlin
um: 17.30uhr - 27.02.1988

*Teketek bir dövüştür seni yaşamak
Köleliğe ve intihara dair ne varsa
gözyaşlarında birikip duran
hem kederli rüyaları gelinlerin
hem gurbete giden erkeklerin kahri
yani öfke ve kin
yani acının turpanı
hıncı kursuna dizilenlerin
kelepçe kollarında
idamlıkların
mahsus mahal dedikleri zındandan
barbar sultanların saraylarına doğru
kahpece vuruşanlara inat
sapına kadar erkekçe
yalana dolana sapmadan
teketek bir dövüştür seni yaşamak.*

...Umut verici gelişmelerle dolu bir yılı daha geride bırakıyoruz. 88'in başarı ve güzelliklerle dolu olacağına dair umudumu, bilincimde harmanlayarak yeni yılınız kutluyor, yaşamın her alanındaki etkinliklerinizde başarılar diliyorum.
"Yeğenim Peres(!)" in ikinci doğum yılını çoşkuyla kutluyor, selam ve saygılarımı iletiyorum.

Kardeşiniz .....
Özel Tip Cezaevi ANTEP

Artık tahamülümüz yok!

Kısıtlı imkanlarınızla kürt ulusunun sesini dünyaya duyuran, en önemlisi bağımsız ve tarafsız bir çizgi izleyerek her düşünce ve konuya yer vermenizden ötürü tüm Kurdistan Press çalışanlarına yürekten sevgi ve saygılar. Bu başarınızın devamını dilerim.

İmkanlarımızın elverdiği ölçüde Kurdistan Press'i takip etmeye çalışıyorum. Kurdistan Press'in 26/27/28/29. sayılarında sık sık göze çarpan, Aziz Nesin, TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu, TIP Genel Sekreteri Nihat Sargin konuları oluyor. Öncelikle Aziz Nesin konusuna değinmek istiyorum. Kurdistan konusuna sempatiyle bakan bilim adamı sayın İsmail Beşikçi'ye "sen sarı saçlı, mavi gözlüsün. Sen ingiliz ajanlarına benziyorsun" gibi, TYS kongresinde aşağılayıcı laflar eden, bu ünlü aydın-yurtsever-demokrat; "Ben kürdistan Ulusal Kurtuluş mücadelesini, bir kültür mücadelesi olarak algılıyorum" diyor ve ekliyor: "Türkiye'de Kürt vardır, ama sınırları çizilmiş bağımsız bir Kürt devletinden yana değilim".

Dayatmalar sonucu, bugün ABD Emperyalizmi de, Kürtlerin varlığını kabul ediyor. Türk sömürgeci güçleri de Kürtlerin varlığını kabul ediyor. Bunları da aydın-yurtsever-demokrat olarak mı görelim?!

Sayın Aziz Nesin siz bu lafları kendinize saklayın. Bu saatten sonra "Musto kemal" ideolojisini dinlemeye tahamülümüz yoktur. Sizi en şiddetli şekilde protesto ediyorum. Bu düşünceleri savunan birinin, yurtsever-aydın-demokratlığından şüphe ederim.!

Diğer bir konu ise, TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu ve TIP Genel Sekreteri Nihat Sargin konusu... Özellikle 29. sayınızda bu konuya uzunca bir yer ayırmamız, Kurdistan'da bir çok gelişmeler olurken, bu konuya bu kadar yer vermenizi doğru bulmuyorum!

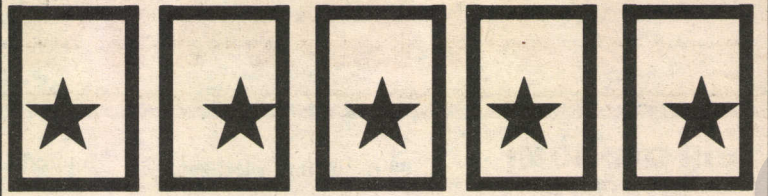
Kürdistan'ın dağından, taşından bahsetmeniz, benim açımdan, TKP-TIP konusundan çok daha önemlidir.

TKP-TIP konusunda burada fazlaca bir şey belirtmek istemiyorum. Malumunuz, kendine aydın-yurtsever-demokrat diyen bir kişi, TKP-TIP'in revizyonist ve teslimiyetçi ideolojisini iyi bilir. Türkiye'ye döndüler ve tutuklandılar. Edinmiş olduğum izlenim: sık sık burjuva basınında Türkiye'de komünist partisi kurulmasının imkanın olduğu belirtiliyor. Bu burjuva basın dedikoları, H. Kutlu ve N. Sargin'ı "kato kutuya" getirmek amacını taşıyordu. Getirdiler de, ve tutukladılar...

Çalışmalarınızda başarılar dilerim.30.12.1987

Dersimli Selahattin / İSVEÇ

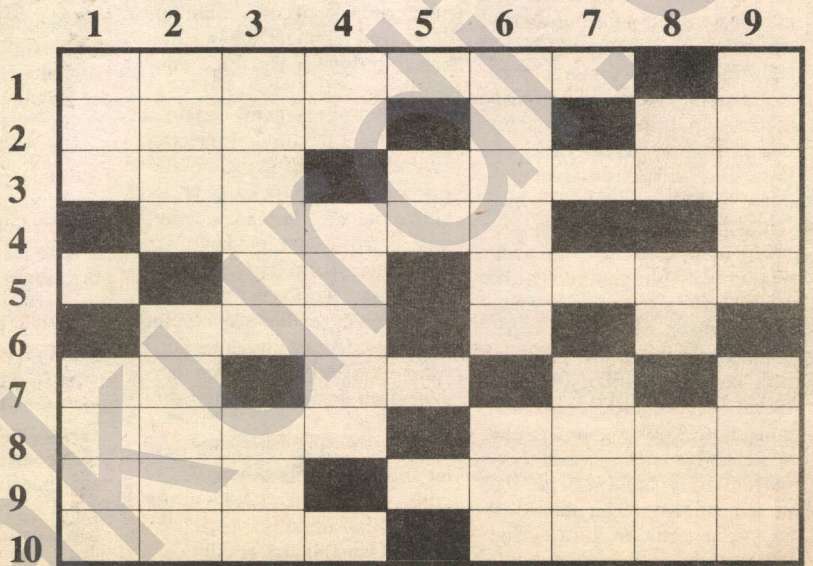
ONLAR UNUTULMADI MÜCADELEMİZDE YAŞIYORLAR!

Yılmaz DEMİR Necmettin BÜYÜKKAYA Remzi AYTÜRK Cemal ARAT Orhan KESKİN

Diyarbakır Cezaevi denilen cehennemde, 4 Ocak direnişinde şehit düştüler. Mücadelemizde her zaman yaşayacaklar!

CEZAEVİ ARKADAŞLARI

amadekar: ROMAN

ÇEPERAST ★★★★★★

1-Navê welatekê asyayî 2- Jin pê heri dikin rîs... Sembolê miletan 3-Kesên mezin, extiyar(berewajî)... Kesên ku tiştên baş dîke meriv wan pîroz dîke û dibêje 4-Xwarinê sibê 5-Navê rojekê(berewajî)... Kesên pozbilind û nav vala 6-Ciyê ku av lê tine, meriv erd quldike û av derdixê 7-Meriv li ser dîskine an jî pê dimeşe... Pronavekê 8-Şerîte ku meriv bi dar çêdike û gurzên giyan girêdide(berewajî)... Gazî bavê xwe kirin 9-Cemidî, negerm(berewajî)... Şipak, pencere 10-Ciyê ku mêşên hingivî xwe datînin(berewajî)... Stranvanekî Kurd(berewajî)

SEREJÊR ★★★★★★

1-Tiştên ku ne ron bî... Welatekî Latîn Amerika 2- Navê befrên serên çiyayên bilind ku dibe şepe û tê xwarê... Navê meşinê nêrê 2 salî 3-Ji

kesên ku di yaban de dijî tê gotin... Navê Amerikayê 4-Sembolê Tallium(berewajî)... Em Kurd gelek jê hesdikin an jî nesihet 5-Sembolê Astatê 6-Xwarin û zexireyên salekê re tê gotin... Navê çukekê, jî kkon-santration re tê gotin 8- Heya an jî fedî... Pariyekê jî insan... bazdan(berewajî) 9- Navekê jinan(berewajî)... Hêzekê faşî li Qibris

BERSIVÊN XACERÊZA DI HEJMARA 29 AN DE

B	O	Z	A	R	S	L	A	N	★
I	★	A	D	U	★	E	★	A	K
R	İ	S	İ	★	★	N	A	L	Â
A	R	★	Y	E	Z	İ	D	İ	★
Z	İ	R	E	K	★	N	A	Z	İ
A	K	E	M	★	★	R	★	Z	
V	E	Ş	A	R	T	İ	★	K	O
A	V	★	N	E	O	T	R	A	L
★	★	O	★	T	★	E	★	R	A

ABONE

6 MEH • 6 AYLIK SALEK • YILLIK

Tarih / Dîrok.....

NAV / PASNAV / İSİM / SOYİSİM .....

NAVNİŞAN / ADRES .....

WELAT / ÜLKE .....

240	Skr
240	FF
60	DM
72	G
1440	BF
60	Sfr
24	£
35	\$
480	S

Hûn dikarin heqê aboneti li ser hesaba GILALA AB Postgiro 26533-0 Stockholm razinin û sûretet jê ji Box 7080, 172 07 Sundbyberg-Sweden re bi qarta abone rêkin.

Abone ücretini GILALA AB PG; 26533-0 Stockholm kontosuna yatırarak, bir kopyasını Box 7080,172 07 Sundbyberg-Sweden adresine abone kartıyla birlikte postalayarak abone olunabilir.

KURDISTAN PRESS

Kurdisk Tidning
Utkommer varannan vecka
Nummer; 30 (01)
27 Januari • Çile 1988

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Orhan KOTAN. 08-295056
Redaktion sekreterare
Çetin ÇEKO. 08-298332
Tekniskt sekreterare
S. SERDAR. 08-984743
Administration-Prenumaration
B. AZAD. 08-298332

Postadress: Box 7080, 17207 Sundbyberg
Besökadress: Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf: 1461 8-29 83 32
Telex: 131 42 ANK S
Telefax: 08-29 50 56
Bankgiro: 343-5559
Postgiro: 2 65 33-0
Tryckeri: Idrottsbladet / Södertälje

"YABANI KÜRTLER"

BİR OTONOMİ DÜŞÜ VE TÜRKİYE İÇİN BİR UMACI: KÜRDİSTAN

Kürdistan ismi oldukça romantik geliyor. Ama bu Kürdistan nerede? Karl May'ın o "Yabani Kürdistan"ı gerçekte var mı, var mıydı? O (Kürdistan) Yaklaşık 18 milyon kürdün kafasında mevcut. Ve hele hele adlarının da ifade ettiği gibi "ölüme giden" Kürt savaşçıları Peşmergelerin, bağımsız veya otonom bir Kürdistan için mücadele eden bir çok savaşçının yüreklerinde yaşıyor. Bu, yani Kürdistan devleti düşü NATO müttefiki Türkiye için gerçek bir umacı.

Kürdistan, Kürtlerin en azından üç bin yıldır yaşadıkları, bu günkü Irak'ın kuzeyine düşen ve eski şarkın en eski medeni yerleşim birimlerinden biri olan Erbil'i kurdukları biliniyor. Kürdistan, (görünürde olmayan) ama, Batı Asya'da geniş, dağlık ve kapalı bir bölge. Patikaları ve mağaraları iyi bilen yerli gerillalar için mükemmel bir alan. Orada yazlar sıcak ve kuru, kışlar ise, metrelerce yağın kar altında oldukça soğuk geçer.

Bir yerleşim bölgesi olarak Kürtlerin ülkesi bir bütünlük teşkil eder, ancak devlet varlığı yoktur. Bu gün beş ülkenin sınırları Kürdistan'ı bölmektedir. O (Kürdistan) Türkiye'nin Güneydoğusuna (yaklaşık 8-9 milyon Kürt), İran'ın Kuzey ve Kuzeybatısına (yaklaşık 5 milyon), Irak'ın Kuzeyine (yaklaşık 3 milyon), Suriye'nin Kuzeydoğu köşesine (yaklaşık 800.000) ve Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Güneybatı ucuna düşmektedir. (SSCB'deki Kürt

halktır. Bütün Kürtleri kapsayacak bir devlet tasarısı ve fikri günümüze dek varlığını sürdürdü. Bu dağ halkının tarihi bir mücadele tarihidir. Yüzyıllar boyunca Kürtler kendi kaderlerini tayin hakkını silah gücüyle kazanmaya çalıştılar. 1946 yılında İran'ın Kuzeybatısında Gazi Muhammed "Mehabat Kürt Cumhuriyeti"ni ilan ettiğinde, Kürtler, bir devlet olmayı sadece bir defa, ülkelerinin küçük bir bölümünde ve tamı tamına 327 gün süren kısa bir dönem için elde edebildiler.

Kürtler sürekli olarak kendilerini yabancı hükümdarlara karşı savundular. Onlar Pers Safevilerine ve Osmanlılara karşı savaştılar. Orta Çağ'da bir kaç aşiret reisi sınırlı süreler için bağımsız prenslikler (beylikler) inşa etmeyi başardılar. Ama Kürtler savaşmasını öğrendiler. Ve bu gün de hala -CIA tarafından da dünyanın en iyileri arasında sayılan deneyimli gerilla savaşçılarıdır.

Modern tarihte, ulusal bir devlet için yapılan ilk büyük ve örgütlü ayaklanma, 1880 yılında Ubeydullah adında bir şeyh tarafından Osmanlı Türk Hükümdarlığına karşı yürütüldü. 1920 yılında Mihver Devletlerin karşıtları, Türklerle Sev'r'de yaptıkları bir anlaşmada Kürtler için otonomiye karara bağladılar. Lakin bu 1923' de -Kemal Atatürk'ün devriminden sonra- yenik Osmanlı İmparatorluğunun arta kalanı olan Türkiye ile yapılan Lozan Barış Antlaşmasında unutulmuştu. Otonom bir Kürdistan kelimesi artık hiç anılmıyordu.

Modern Türkiye'nin kurucusu, Atatürk (Türklerin Babası) diye anılan Mustafa Kemal, kendi ülkesini modernize etme amacıyla

dilmekte.

Kürtlerin Türk otoritesine karşı ve en azından bir otonomi talebiyle 1925, 1929, 1935 ve 1938 yıllarında yaptıkları ayaklanmalar Türk devleti tarafından bastırıldı.

İKİ SİYASİ CEPHE ARASINDA

Kürtler, geçmişte olduğu gibi, bugün de, Yakın ve Orta doğu'nun hükümetleri için, komşularına zorluk çıkarmada severek kullandıkları bir araç durumunda. Bu tür etkilemeler (manipulasyon) ve entrikaları; kürtlerin değişik devletlerin egemenlikleri altında yaşamalarının yanında, kendi aralarında aşiret ve klanlara bölünmüşlükleri bağlılık ve sadakatin en başta bunlara gösterilmesi, bunların yöneticilerinin ise sık sık kendi aralarında rekabet etmeleri ve kanlı çatışmalara varan çelişkilerin bulunması da kürtler üzerindeki entrikaları kolaylaştırıyor.

Bu anlamda 1960'lı yılların başından beri, Molla Mustafa Barzani önderliğinde Irak'taki Arap BAAS rejimine karşı mücadele eden Kürtler, İran Şahından oldukça büyük yardım aldılar. Ancak, Tahran'daki tavuslu tahtın hükümdarı 1975 yılında, Irak'lılarla körfezin (Basra) kuzeyindeki su yolu ve Şattül Arap'taki sınır düzenlemesi üzerine Ceza-yirde anlaşarak, Kürt önderi Barzani'den desteğini çekti. Bunun üzerine, Barzani önderliğindeki peşmergelerin Bağdat'a karşı ayaklanmaları aniden kırıldı. Fakat, kısa bir süre sonra, şimdi ölmüş olan Şah Rıza Pehlevi, Ayetullah Rusullah Humeyni'nin devrimi tarafından düşürülüp, ülke dışına kovulduktan sonra, 1980 yılında İran-İrak savaşı patlak verdi. İran ve Irak Kürtleri her iki tarafta, cephelerin arasında Kürdistan için ve dönem, dönem birbirlerine karşı da yeniden savaşımaya başlamışlardı. Onlar, Körfez Savaşı diye adlandırılan savaşta, hem Tahran ve hem de Bağdat için en azından güçlü birer bağlayan, önemli bozguna bir faktör durumundalar.

NATO devletlerinin uzmanları ise, Kürt mücadelesini sadece Körfez Savaşı'nın sonuçları üzerinde oynayacağı önemden dolayı değil, aynı zamanda ve özellikle NATO müttefiki Türkiye'nin kendi ülkesinde Kürtlerle olan kanlı çatışmalardan dolayı da gözlemleyip, tahsil edeceklerdir. Orada askeri noktalara ve artık köylerde de "vur-kaç" modeline göre saldırılar düzenleyen ve ülkenin Güneydoğusunda karışıklık yaratan özellikle "Kürt İşçi Partisi" (PKK) nın üyeleri ve taraftarları. Aslında PKK, İran'daki Kürt Ko-

Alman 'Ordu' dergisinin kapağı

mela Partisi gibi marksist-leninist yönelimli. Türk hükümetine karşı eyleme girişen, "Kürt İşçi Partisi"nin sadece İran'dan değil, Suriye tarafından da desteklenmesi anlamlıdır. Bilindiği gibi Suriye'nin de Sovyetler Birliği ile sıkı askeri ilişkileri var.

Türkiye, şimdiye kadar, toplam nüfusun dörtte birini oluşturan Kürtlere kültürel bir otonomi de olsa herhangi bir hakın verilmesini ne kabul etti, ne de bu doğrultuda bir eğilim açıkladı. Anlaşılan Ankara'daki hükümet Türk devletinin milli bütünlüğünden endişeli. Bu endişeye uygun bir şekilde Kürt asilerine karşı sert davranıyor. Türk Ordusu bu tür hareketlere karşı, komşu ülke Irak'ın sınırlarını 10 km. ye kadar geçip, operasyonlar yapabiliyor. Irak hükümeti, bu konuda Ankara'ya 1984'te müsaade verdi.

Geçen yılın Ekim ayında Kürtler ilk defa bir NATO tesisine saldırdılar. Suriye sınırına 30 km. uzaklıkta bulunan Mardin'deki NATO Radar İstasyonunu

Fakat, bu arada "Kürt İşçi Partisi"nin gerillaları Kürt köylerine de saldırmaya başladılar. Haziran ayında Pınarcık köyünde yapılan ve 31 kişinin ölümüyle sonuçlanan korkunç katliamın haberleri dünyada duyuldu. Anlaşılan PKK asileri bu tür korkunç katliamlarla, bağımsız bir devlet için silahlı mücadeleden yana olmayan ve PKK marksistlerini desteklemeyen Kürtleri "cezalandırmak" istiyorlar. Ve anlaşılan "Kürt İşçi Partisi"nin ideologları ve stratejistleri, Türk hükümetini Kürtlere karşı daha fazla askeri eylemlere zorlamaya ve böylece Ankara'ya karşı kinini fazlalaşmasını ve sonuçta bir ayaklanma oluşmasını is-

tiyorlar... Yani Türkiye kendi ülkesi içinde bir gerilla savaşı sürdürmek zorunda. Bu tür çatışmalarda -hangi tarafta durursa dursun- en çok acı çeken sivil halk oluyor.

DIŞ POLİTİK SORUMLULUK

Kürtlerin dramı dış politika alanında Türkiye'ye zorluk yaratıyor. Örneğin, geçen yıl Haziran ayında Avrupa Parlamentosunun Osmanlı İmparatorluğu tarafından 1915-1917 yılları arasında Ermenilere kitle katliamı uyguladığının kabulünü talep eden kararda olduğu gibi zorluklar yaratıyor. Aynı kararda yer alan ve belki de somut politika için daha da ağır olan; Ankara'nın "Kürt sorununu reddetmesi"nin, Türklerin Avrupa Topluluğuna girişlerinin gerçekleşmesi önünde bir engel olarak görülmesinin Avrupalı parlamenterler tarafından açıklanmasıydı. Türklerin sınırlarına dokunulmuştu. Kenan Evren, hemen, genellikle NATO'nun köşe direği olarak övülen ülkesinin, NATO üzerine yeniden "düşünmesi" gerektiğini ifade etti. Bu tür açıklamalar, önemli bir tehditten ziyade, kızgınlıkla yapılan anlık açıklamalar olarak değerlendirilebilir. Buna rağmen inkar edilmeyecek bir şey var: Kürt sorunu bir bütün olarak siyasi bir olgu durumunda. Tabii ki, çatışmalar Türkiye için de somut bir tehlike arz ediyor. "Kürt İşçi Partisi"nin

eylem alanının içinde, Türkiye'nin muhtaç olduğu döviz karşılığında Irak Petrollerini Türkiye'nin Akdeniz'deki kıyı ilçesi olan Yumurtalık'a akıtan boru hattı da var. Aynı zamanda bu bölgede çoğunluğu petrol taşıyan günde 5000'e yakın aracın geçtiği E 24 karayolu da bulunmaktadır.

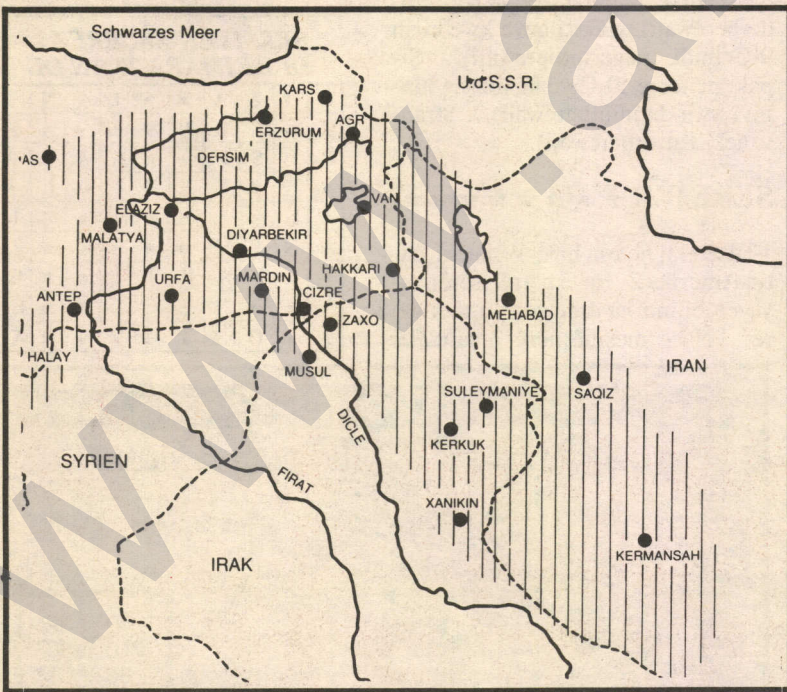
Ayrıca, Moskova için stratejik bir önemde olan Türkiye'nin istikrarsızlaştırılmasında Kürt "bölücülere" etkili bir araç olarak görmesi gerektiği ve Suriye'lilerin aracılığı ile şimdiden kullandığını da gözden kaçırmamak gerekir.

Sonuçta; NATO'nun o-lumşumuna esas olan öz-gürlük, demokrasi ve insan hakları gibi siyasi değer ve inançların korunması, Türkiye'nin de Kürt sorununu barışçıl bir biçimde çöze-ceğini umut etmek için se-beptir.

İnsan en azından bir barışı ve Kürtler için kültürel bir otonomiye arzu ediyor.

Günter Knabe

çeviren/Şipalé Xecé
Duisburg-Batı Almanya

Yazıda yer alan haritadaki şehir isimleri kürtçe!

lerin sayısı 90.000 ila 300.000 arasında oynamakta).

KKT İÇİN YÜZYILLAR BOYU MÜCADELE

Kürtler Hindu Avrupai'dirler. Büyük bir çoğunluğunu sünnilerin oluşturduğu müslüman bir

Avrupa'ya göre düzenlerken, daha 1924 yılında okullarda, mahkemelerde ve devlet kurumlarında Kürt dilini yasakladı. Bugün de hala, Türkiye'nin Güneydoğusundaki bazı şehirlerde halkın % 50 si ila % 70'ini oluşturan Kürt halkının varlığı kesin olarak reddediliyor. Kürtlerden "dağ Türkleri" diye bahse-

sinde Kürtlerle olan kanlı çatışmalardan dolayı da gözlemleyip, tahsil edeceklerdir. Orada askeri noktalara ve artık köylerde de "vur-kaç" modeline göre saldırılar düzenleyen ve ülkenin Güneydoğusunda karışıklık yaratan özellikle "Kürt İşçi Partisi" (PKK) nın üyeleri ve taraftarları. Aslında PKK, İran'daki Kürt Ko-

□□ Alman Federal Savunma Bakanlığı'nın aylık "Ordu" dergisinin Kasım 87 tarihli sayısında Kürdistan adıyla bir makale yayımlandı. Peşmerge resimleri ve Kürdistan haritasının da yer aldığı yazıda, şehirlerin isimlerinin Kürtçe verilmesi dikkat çekiciydi. Alman militarizminin, Kürdistan'a bakışı konusunda ip uçları elde edebilmek amacıyla, Şipalé Xecé tarafından almanca çevirinin tam metnini, yorumsuz okuyucularımıza sunuyoruz.